

**«Η ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΠΙΛΟΤΙΚΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ»**

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μάθημα: Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

Καθηγήτρια: Τζάνη Μαρία

Θεματική εργασίας: «Η Διαθεματικότητα στο Ολοήμερο
Πιλοτικό Δημοτικό Σχολείο»

Πανεπιστημιακό Έτος: 2004-2005

Εξάμηνο: Χειμερινό

Όνομα Φοιτήτριας: Νικομάνη Ελένη

Εξάμηνο Σπουδών: Ε΄

Αριθμός Μητρώου: 220124

ΑΘΗΝΑ 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

 ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΣΕΛ.7

 Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΜΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΣΕΛ.7-8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΣΕΛ.8-9

2. ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΕΛ.9-10

3. ΟΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
ΣΕΛ.10-11

-ΚΟΙΝΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ
ΣΕΛ.11-12

4. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ
ΣΕΛ.12-13

5. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ-ΕΝΙΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ
ΣΕΛ.13-14

6. Η ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΕ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ
ΣΕΛ.14-17

6. Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ
ΣΕΛ.17

8. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΝΙΑΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΣΕΛ.17-19

9. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΑΙΑΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΣΕΛ.19-20

10. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΣΕΛ.20-22

11. ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΕΧΕΙ Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ
ΣΕΛ.22-23

12. ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΕΛ.23-24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΖΩΝΗ

1. ΓΕΝΕΣΙΟΥΡΓΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΣΕΛ.25-26

2. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΑΥΤΗ
[ΣΕΛ.26-28](#)

3. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
[ΣΕΛ.28-29](#)

4. ΤΑ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ
[ΣΕΛ.29](#)

5. Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ
[ΣΕΛ.29-30](#)

6. ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ
[ΣΕΛ.30](#)

7. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ
[ΣΕΛ.31](#)

8. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
[ΣΕΛ.31-32](#)

9. ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΝΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
[ΣΕΛ.32-34](#)

10. ΤΟ ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
[ΣΕΛ.34-35](#)

11. ΚΑΤΑΣΤΡΩΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ(PROJECT)
[ΣΕΛ.36-37](#)

12. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
[ΣΕΛ.38-40](#)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

1. ΤΟ ΟΛΗΜΕΡΟ ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

[ΣΕΛ.41](#)

-ΓΙΑΤΙ ΠΑΜΕ ΣΤΟ ΟΛΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ, ΠΟΙΟΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΞΕΛΙΧΘΗΚΕ
Η ΟΛΗ ΥΠΟΘΕΣΗ ΩΣ ΤΩΡΑ;

ΣΕΛ.41-43

- ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΠΟΙΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΥΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ ΤΟ ΟΛΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ;

ΣΕΛ.43-47

2. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ ΟΛΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΣΕΛ.48-49

3. ΤΑ ΠΡΟΤΕΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΟΛΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΣΕΛ.49-52

4. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΟΛΗΜΕΡΟΥ

ΣΕΛ.52-53

5. ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΟΛΗΜΕΡΟ

ΣΕΛ.53-56

6. Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΟΛΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΣΕΛ.56-58

7. ΛΟΓΟΙ ΘΕΤΙΚΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΟΛΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΣΕΛ.58

8. Ο ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ ΤΟΥ ΟΛΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΣΕΛ.59

-ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΤΡΙΝΑ

ΣΕΛ.59-61

-ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

ΣΕΛ.61-62

-ΝΕΟΣ ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΤΗ;

ΣΕΛ.62-65

 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

1. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΣΕΛ.65-66

2. ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΟΛΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΣΕΛ.66

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΕΛ.67-69

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η επιλογή του θέματος: «Διαθεματικότητα στο ολοήμερο πιλοτικό σχολείο», είναι μια πρόκληση και ταυτόχρονα μια ευκαιρία για να ασχοληθεί κανείς με την πιο σύγχρονη διδακτική προσέγγιση. Πρόκληση γιατί η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και το ολοήμερο πιλοτικό σχολείο είναι μια καινοτομία στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού μας συστήματος, η οποία σύμφωνα με τους εισηγητές της είναι ένας καλός σύμμαχος στον ιερό αγώνα για φωτισμό της νεότητας. Άλλωστε η επιζητούμενη αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, συνεπάγεται την αλλαγή του τρόπου διδακτικής προσέγγισης, καθώς και της μαθησιακής διαδικασίας. Με την διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και με το άνοιγμα προς το ολοήμερο πιλοτικό σχολείο, αλλάζει ο χαρακτήρας του σχολείου και παράλληλα ο ρόλος του μαθητή. Το σχολείο από γνωσιοκεντρικό γίνεται μαθητοκεντρικό, ενώ ο μαθητής από «παθητικός δέκτης» γίνεται «ενεργός συμμετέχων». Παράλληλα υποστηρίζεται ότι η επιτυχής εφαρμογή της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης και του ολοήμερου πιλοτικού σχολείου δεν είναι δεδομένη, αλλά εξαρτάται από ορισμένα κριτήρια, όπως είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, των σχολικών συμβούλων, της σχολικής μονάδας και η συγγραφή νέων προτυποποιημένων βιβλίων.

Με τέτοια κίνητρα και τέτοιες σκέψεις, προσπάθησα να προσεγγίσω το ενδιαφέρον και ταυτόχρονα δύσκολο(ως πρωτοποριακό), θέμα της «Διαθεματικότητας στο ολοήμερο πιλοτικό σχολείο».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. «ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ ΜΕ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

Οι βαθιές και εκτεταμένες αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στην σημερινή εποχή δε θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη την εκπαιδευτική διαδικασία. Όλο και περισσότερο γίνεται λόγος για την ενίσχυση του παιδαγωγικού ρόλου του σχολείου και για την ανάγκη στενότερης σύνδεσής του με την κοινωνία και την αγορά εργασίας. Τονίζεται η σημασία της δια βίου μάθησης, η αναγκαιότητα σεβασμού της πολιτισμικής ετερότητας και η σημαντικότητα του προσδιορισμού, της ανάπτυξης και ανανέωσης των δεξιοτήτων που απαιτεί μια κοινωνία, την οποία χαρακτηρίζουν πλέον η ρευστότητα και η αβεβαιότητα. Όλο και πιο συχνά η προσοχή επικεντρώνεται στα μέτρα πολιτικής που απαιτούνται για την ικανοποίηση των αναγκών αυτών και για την υπέρβαση των σχετικών δυσκολιών. Για τις αλλαγές που πρέπει να επέλθουν στα σχολικά προγράμματα, τα διδακτικά εγχειρίδια, τη διδακτική μεθοδολογία, τις οργανωτικές δομές, αλλά και τις νοοτροπίες, τις στάσεις, τις συμπεριφορές, τη σχολική κουλτούρα γενικότερα.

Η εκπαίδευση λοιπόν, και ειδικότερα το σημερινό σχολείο βρίσκεται μπροστά στην πρόκληση της διαρκούς προσαρμογής σε έναν ασταθή κόσμο, μιας προσαρμογής που προϋποθέτει σταθερές βάσεις και ταυτόχρονη ευελιξία και ευρύτητα. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η άποψη ότι κάθε εκπαιδευτικό σύστημα συνδυάζει στοιχεία του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος, όπου το παρελθόν αντικατοπτρίζεται στους στόχους, τις αξίες και τις

δομές, το παρόν το αντιπροσωπεύουν στοιχεία της διδακτικής πράξης και το μέλλον διαμορφώνεται μέσα από τα προγράμματα σπουδών, εφόσον αυτά τείνουν να ενσωματώνουν όλες τις προσδοκίες για τη βελτιστοποίηση της εκπαιδευτικής πράξης. Στο πλαίσιο αυτό και για την επιτυχία της υλοποίησης των σχετικών εκπαιδευτικών αλλαγών θεωρείται απαραίτητη η αποσαφήνιση και κατανόηση των αξιών και των στόχων που προωθεί κάθε εκπαιδευτικό σύστημα και κυρίως η βαθιά κατανόηση των αλληλεπιδράσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν με σταθερότητα το εκπαιδευτικό σύστημα προς το σκοπό που έχει θέσει ως όραμα για το μέλλον. Το όραμα αυτό εκφράζεται κατά κύριο λόγο μέσα από τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών της κάθε χώρας (Α.Π.Σ).

2. ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τα Α.Π.Σ αποτελούν συγκροτημένες προτάσεις που αναφέρονται στο περιεχόμενο και τη μορφή της σχολικής γνώσης, στον τρόπο που πρέπει να οργανώνεται η γνώση αυτή και στις διαδικασίες με τις οποίες η γνώση αποκτάται και αξιοποιείται απ' όλους τους μαθητές. Ο ρόλος των Α.Π.Σ. στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι σημαντικός, διότι θέτουν τις βασικές παραμέτρους ανάπτυξης της διδακτικής πράξης και μπορούν να συντελέσουν τα μέγιστα στη διαμόρφωση του κοσμοειδώλου των μαθητών, ώστε αυτοί να αποκτήσουν τα εφόδια για τη διαρκή και επιτυχή προσαρμογή τους στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον που καλούνται να ενταχθούν.

Η καθιερωμένη πρακτική σύνταξης Α.Π.Σ. επέλεγε ως περιεχόμενο της σχολικής γνώσης συνήθως ό,τι κατά καιρούς κωδικοποιούσαν οι επιστήμες ως σημαντική γνώση και το συστηματοποιούσαν σε μορφή κατάλληλη για τους μαθητές. Η οργάνωση της γνώσης γινόταν σε ανεξάρτητα μαθήματα κατ' αντιστοιχία με τους επιστημονικούς κλάδους (όπως αυτοί εκφράζονταν στη γνώση που παρεχόταν στα πανεπιστήμια). Όσον αφορά τις διδακτικές μεθόδους, υιοθετούνταν συνήθως άμεσες μέθοδοι διδασκαλίας που κατευθύνονταν κυρίως στη «μετάδοση γνώσης». Οι θεωρητικές αναζητήσεις που κατά καιρούς επηρέασαν την εκπόνηση Α.Π.Σ. στις διάφορες χώρες σχετίζονται με τις αντίστοιχες επικρατούσες κοινωνιολογικές, παιδαγωγικές, διδακτικές και φιλοσοφικές προσεγγίσεις.

Στην δεκαετία του '70, στα πλαίσια της Κοινωνιολογίας του Αναλυτικού Προγράμματος, ο M. Young (1971) με αφετηρία την διαπίστωση των Holt και Chomsky, ότι τα αναλυτικά προγράμματα συγκροτούνται από αυτόνομα και στεγανοποιημένα γνωστικά αντικείμενα (φαινόμενο που το αποκαλούν 'the tyranny of subjects'), τα οποία δεν δίνουν τη δυνατότητα διεπιστημονικής εξέτασης θεμάτων (themes and issues) όπως η ανεργία, ο ρατσισμός, ο κοινωνικός αποκλεισμός, διατυπώνει την πρόταση της σταδιακής αντικατάστασης των «γνωστικών αντικειμένων» με «θεματικές ενότητες» (themes and issues, instead of traditional school subjects). Επίσης, ο Young (1998) υποστηρίζει ότι προϋπόθεση

για να επιτύχουν τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα τον σκοπό του να «μάθει ο μαθητής πως να μαθαίνει» είναι η συγκρότηση τους σε πεδία παροχής γενικών γνώσεων και παιδείας και όχι σε ειδικευμένες γνώσεις που εμποδίζουν τον μαθητή να έχει ολιστική προσέγγιση των πραγμάτων.

Σήμερα που η επιστήμη και η τεχνολογία αναπτύσσονται ραγδαία και που οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές επηρεάζουν άμεσα και «χωρίς σύνορα» τις διάφορες χώρες, η συζήτηση για την καλύτερη οργάνωση των Α.Π.Σ. κατευθύνεται όλο και περισσότερο προς την ολιστική και διαθεματική προσέγγιση της γνώσης με ανακαλυπτικές, συμμετοχικές και βιωματικές μεθοδολογίες. Αυτή η προσέγγιση της γνώσης ανάγει την αποσπασματική γνώση –που συνεπάγεται ο πλήρης διαχωρισμός των γνωστικών αντικειμένων- σε ολιστική και πραγματική γνώση που, συνδεδεμένη με την πραγματικότητα, αξιοποιείται στην καθημερινή ζωή.

Τα επιχειρήματα επιστημολογικού περιεχομένου που παρατίθενται από τους υποστηρικτές της θέσης αυτής αναφέρονται στο ότι η γνώση αποκτά πραγματικό νόημα και την απαιτούμενη εφαρμοσιμότητα στην καθημερινή ζωή κυρίως μέσα από την ολιστική, ενιαιοποιημένη και διεπιστημονική τους μορφή. Τα επιχειρήματα ψυχολογικού περιεχομένου εντάσσονται τόσο στην Μορφολογική Ψυχολογία, η οποία τονίζει την αρχή που αντιμετωπίζει το παιδί ως ολότητα, όσο και στην ψυχολογία του παιδιού, η οποία μέσα από τις διάφορες σχολές της (επικοινωνητισμός, πολλαπλές νοημοσύνες κ.τ.λ.) υπογραμμίζει τη σημασία του τρόπου οργάνωσης των προγραμμάτων σπουδών –τόσο ως προς την επιλογή του περιεχομένου της διδασκαλίας όσο και ως προς την εφαρμοζόμενη μεθοδολογία- στη συνολική ανάπτυξη του παιδιού.

Τέλος, τα παιδαγωγικού περιεχομένου επιχειρήματα αναφέρονται στην παιδαγωγική χρησιμότητα των διαθεματικών, συνεργατικών και ανακαλυπτικών διδακτικών μεθοδολογιών, με ιδιαίτερη έμφαση στην παιδαγωγική αναγκαιότητα της προετοιμασίας των μαθητών για την μεταβαλλόμενη κοινωνία της γνώσης.

3. ΟΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Έτσι λοιπόν, τα τελευταία χρόνια, μπαίνουν δειλά δειλά στα δημοτικά σχολεία κάποιες καινοτομίες, ως μια προσπάθεια της Πολιτείας να ανοίξει τα παράθυρα του σχολείου στα πραγματικά κοινωνικά δρώμενα, στα πραγματικά προβλήματα, στη σύγχρονη τεχνολογία, στις νέες επιστημονικές γνώσεις και πληροφορίες, στο περιβάλλον κλπ. Παράλληλα θέλει να εισάγει στη σχολική τάξη νέες μεθόδους διδασκαλίας, νέα ατμόσφαιρα και νοοτροπίες.

Όλες αυτές οι καινοτομίες εφαρμόζονται στην πλειοψηφία τους σαν «προγράμματα», κρατώντας «αποστάσεις» απ' το κανονικό πρόγραμμα του παραδοσιακού σχολείου. Κι εδώ ακριβώς φαίνονται οι αδυναμίες του σημερινού

Αναλυτικού Προγράμματος και η αδυναμία των υπευθύνων της Παιδείας για μια ριζική ανανέωση και συγχρονισμό της διδακτέας ύλης. Στα «χαρτιά» υπάρχουν προγράμματα και θεωρίες. Μόνο στα χαρτιά.

Οι «Καινοτόμες Δράσεις», όπως λέγονται οι παραπάνω καινοτομίες, δείχνουν και την απομόνωση του προγράμματος ύλης του παραδοσιακού σχολείου που «παλεύει» με πολλή, αμφιβόλου αξίας, διδακτέα ύλη, με διδακτικές προσεγγίσεις από τα παλιά...

Και βέβαια οι Καινοτόμες δράσεις δεν λύνουν το πρόβλημα. Απλώς βοηθούν και σε μερικές περιπτώσεις δημιουργούν αναστάτωση μια και δεν μπορούν να συμβαδίσουν με το όλο πνεύμα του παραδοσιακού σχολείου. Χώρια που αυξάνουν την ύλη και δημιουργούν μια αναπόφευκτη κούραση. Σε ένα υπερφορτωμένο πρόγραμμα ύλης προσθέτουμε κι άλλη ύλη...

Παρά τις σκέψεις αυτές θα πρέπει να δούμε θετικά τις Καινοτόμες Δράσεις, τις καινοτομίες που μπήκαν στα σχολεία μας. Κι αυτό γιατί είναι μια καλή αρχή για τη ριζική αλλαγή της όλης σχολικής πραγματικότητας.

Οι Καινοτόμες Δράσεις δεν έρχονται απλά να μας δώσουν πληροφορίες ή γνώσεις καινούργιες. Συνοδεύονται με νέες μεθοδολογίες, παιδαγωγικές και στρατηγικές. Μαζί με την πληροφορία και τη γνώση κύριο ζητούμενο είναι η σωστή κοινωνικοποίηση του παιδιού, η παραγωγή σκέψης, η δημιουργία μηχανισμών μάθησης και Παιδείας.

Συνδέονται ακόμη οι Καινοτόμες Δράσεις κι από νέες νοοτροπίες. Θέλουν το μαθητή ενεργό, συμμετοχο, φίλο της ομαδικής εργασίας και της δημιουργίας.

Ο δάσκαλος, ο έχων βεβαίως τον πρώτο λόγο, είναι ο φίλος, ο συζητητής, ο βοηθός, ο αφοσιωμένος στο νου και στην ψυχή του παιδιού.

Ο παπαγαλισμός δεν έχει καμιά θέση στο σχολείο. Δεν προσφέρει, άλλωστε, τίποτα.

-ΚΟΙΝΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

Όλες οι Καινοτόμες δράσεις έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά:

1. Επιδιώκουν ομαδική εργασία και επομένως ανάλογες διδακτικές μεθόδους.
2. Έχουν σαν βασικό στόχο την κοινωνικοποίηση του παιδιού και τη δραστηριότητά του με πρωτοβουλίες, εργασίες, έρευνα κλπ.

3. Αποσκοπούν στο άνοιγμα του σχολείου προς την κοινωνική πραγματικότητα, τα προβλήματα της καθημερινότητας, τα τοπικά θέματα, επικαιρότητα κ.ά.

4. Θέλουν να ενώσουν τις γνώσεις. Καμιά γνώση δεν είναι απομονωμένη από τις άλλες. Η απομόνωση της γνώσης είναι μια συντηρητική τακτική, μια «πονηρή», πολλές φορές, «συντεχνιακή» νοοτροπία.

5. Οι Καινοτόμες Δράσεις θέλουν να φέρουν στο σχολείο τη σύγχρονη τεχνολογία, φιλτραρισμένη φυσικά, για να αποβληθούν οι παρενέργειές της, που δεν είναι λίγες.

6. Επιζητούν ένα νέο πνεύμα στην αίθουσα διδασκαλίας και στο σχολείο γενικότερα. Μια νέα ατμόσφαιρα. Ατμόσφαιρα ελευθερίας, δημοκρατίας, συνεργασίας. Ο δάσκαλος ανάμεσα στα παιδιά βοηθάει, συζητάει, καθοδηγεί. Δεν παίρνει μόνος του τις αποφάσεις. Τις τελικές αποφάσεις τις παίρνουν τα παιδιά.

7. Οι Καινοτόμες Δράσεις θέλουν με το περιεχόμενο και τη φιλοσοφία τους να ανανεώσουν και να ενεργοποιήσουν θετικά τη συνολική σχολική πραγματικότητα. Να περιορίσουν τη «μοναξιά» των κλασικών μαθησιακών αντικειμένων, να ελαττώσουν τους μονόλογους και τον παπαγαλισμό, να καθοδηγήσουν τους μαθητές σε πορείες δημιουργικής δράσης, αναζήτησης και υπευθυνότητας.

8. ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: Τίποτα δεν μαθαίνεται μόνο με τα λόγια. Πολλοί λένε πως το πρόβλημα της παιδείας είναι η πολυλογία και ο παπαγαλισμός. Δεν πρέπει να λείπουν από τη μαθησιακή διαδικασία τα στοιχεία εκείνα που ενεργοποιούν το μυαλό, τις αισθήσεις, τη φαντασία, τις δημιουργικές δυνάμεις. Ταλαιπωρούμε τα παιδιά με αποστηθίσεις, με κανόνες που επιβάλλονται και ξεχνιούνται. Δεν δίνουμε τη σημασία που θα έπρεπε στη δημιουργία μηχανισμών γνώσης, σκέψης, ανάλυσης, σύνθεσης. Βιωματική προσέγγιση σημαίνει συστηματική χρησιμοποίηση των εποπτικών μέσων, επισκέψεις, παρατήρηση επεξεργασία, κατασκευές κλπ

9. Οι Καινοτόμες Δράσεις, όπως και κάθε σύγχρονη εξέλιξη της Παιδαγωγικής και ιδιαίτερα της Διδακτικής Επιστήμης, στοχεύουν στην παραγωγή σκέψης.

10. Οι Καινοτόμες δράσεις θέλουν τους μαθητές υπεύθυνους, με γνώσεις, με κρίση, με δράση, με ανοιχτά τα μάτια, το μυαλό, την ψυχή και την καρδιά.

Οι καινοτομίες που εισήχθησαν και εισάγονται ακόμη είναι μεταξύ των άλλων: Η Διαθεματικότητα και το Ολοήμερο σχολείο.

4. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Με τον όρο «διαθεματική προσέγγιση» εννοούμε εκείνη τη μορφή διδασκαλίας κατά την οποία από τη μια το περιεχόμενο της διδασκαλίας ενιαιοποιείται και από την άλλη η διδασκαλία είναι εργαστηριακής και ευρηματικής μορφής. Από τη

διευκρίνηση αυτή προκύπτει ότι η διαθεματική προσέγγιση συνιστά καινοτομία, τόσο ως προς το περιεχόμενο της διδασκαλίας όσο και ως προς τη μέθοδο επεξεργασίας.

Συγκεκριμένα το περιεχόμενο της διδασκαλίας δεν αφορά ξεχωριστά μαθήματα που γίνονται σε τακτή ώρα το καθένα, αλλά καταστάσεις μάθησης οι οποίες προσεγγίζουν το περιεχόμενο της διδασκαλίας ως κάτι ενιαίο και αδιαίρετο. Για να το πούμε απλούστερα, κατά τη διαθεματική προσέγγιση, και ανάλογα πάντα με το θέμα που εξετάζεται, διάφορα μαθήματα ενιαιοποιούνται. Συγχρόνως η διαθεματική προσέγγιση σχετίζεται και με ορισμένη μέθοδο εργασίας, που τη χαρακτηρίζουν τα ακόλουθα στοιχεία. Οι μαθητές αυτενεργούν κατά τη διδασκαλία και η μάθηση αποβαίνει βιωματική, χρησιμοποιείται η φυσική εποπτεία σε μεγάλο βαθμό και οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από το δικό τους προβληματισμό.

5. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ- ΕΝΙΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ

Όταν λέμε ότι το περιεχόμενο της διδασκαλίας ενιαιοποιείται, εννοούμε ουσιαστικά ότι τα ξεχωριστά μαθήματα καταργούνται και τη θέση τους παίρνει εργασία που σχετίζεται συγχρόνως με διάφορα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος. Έτσι το ωρολόγιο πρόγραμμα στην παραδοσιακή του μορφή, παύει να ισχύει. Όταν μια ομάδα παιδιών εργάζεται διαθεματικά, για μια ορισμένη χρονική περίοδο, τα ξεχωριστά μαθήματα καταργούνται για την περίοδο αυτή και η εργασία που κάνουν σχετίζεται με δραστηριότητες διαθεματικής μορφής. Αποικοδομούνται οι παραδοσιακές μορφές μάθησης και οικοδομούνται δυνατότητες για αυτόνομη δράση.

Η ιδέα της διαθεματικής προσέγγισης συζητήθηκε ακόμη και στην εποχή της κλασικής αρχαιότητας. Βλέπουμε, λόγου χάρη, ότι ο Πλάτων στην «Πολιτεία» αναφέρεται στην έννοια της διαθεματικής προσέγγισης και τονίζει πως πρέπει τα μαθήματα να διαταχθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποτελέσουν αρμονική ενότητα, σύμφωνα με τη σχέση που έχουν μεταξύ τους, ως προς την βαθύτερη ουσία της πραγματικότητας. Συγκεκριμένα στο χωρίο 735C αναφέρει: «Τα χύδην μαθήματα συναπτέον εις σύνοψιν αλλήλων των μαθημάτων και της του όντος φύσεως».

Δυο είναι οι ουσιαστικοί λόγοι που συνηγορούν υπέρ της προσέγγισης του περιεχομένου της διδασκαλίας κατά διαθεματικό τρόπο:

Ο πρώτος σχετίζεται με το φιλοσοφικό πρόβλημα της οντολογίας και ο δεύτερος με το μαθητή ως πνευματική παρουσία.

Το πρώτο, το οντολογικό φιλοσοφικό πρόβλημα, μας επιβάλλει να απαντήσουμε στο «Τι είναι πραγματικότητα» και πως την αντιλαμβάνεται ο μαθητής ηλικίας 5-12 ετών. Λέγοντας πραγματικότητα εννοούμε τον κόσμο που μας περιβάλλει και αποτελεί αδιάσπαστη ενότητα και συμπληρωμένη ολότητα. Έτσι πολλές από τις ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν διαθεματικό χαρακτήρα. Τα διάφορα κοινωνικά προβλήματα έχουν διαφορετικές πτυχές που όλες μαζί

συναποτελούν το συγκεκριμένο κοινωνικό πρόβλημα. Το οικιστικό πρόβλημα για παράδειγμα, έχει οικονομική, κοινωνιολογική, ηθική, αισθητική, υγιεινομική, τεχνολογική και ιστορική πτυχή. Κατ' αυτό το τρόπο οι μαθητές, θα αντλούν από διαφορετικές επιστήμες και θα προσπαθούν να βρουν λύσεις στα προβλήματα αυτά, οι οποίες συνάδουν ασφαλώς με το αντιληπτικό τους επίπεδο. Με το τρόπο αυτό οι μαθητές ασκούνται να προσεγγίζουν προβλήματα από διάφορες οπτικές γωνίες, να βλέπουν την πολυπλοκότητα των προβλημάτων και να αποφεύγουν μονόπλευρες λύσεις. Η μάθηση δε μπορεί να κλειστεί σε στεγανά διαμερίσματα που επιγράφονται επιγραμματικά «μαθηματικά», «ανάγνωση», «επιστήμη». Η ενότητα της εμπειρίας τους πρέπει να διατηρεί την αναγκαιότητάς και να μένει αδιάσπαστη.

Ο δεύτερος λόγος, συνηγορεί υπέρ μιας διαθεματικής προσέγγισης της διδακτέας ύλης σχετίζεται με την ψυχοσύνθεση του μαθητή και ιδιαίτερα γνωρίσματα της ψυχοπνευματικής ανάπτυξης του. Ο μαθητής του δημοτικού σχολείου δεν είναι ένας μικρός ενήλικας, αλλά κάτι διαφορετικό από τον ενήλικα, τόσο ως προς τη ψυχική του δομή όσο και ως προς το στάδιο της φυσικής και πνευματικής του ανάπτυξης.

Το κυριότερο ίσως χαρακτηριστικό γνώρισμα της πνευματικής ανάπτυξης του παιδιού της σχολικής ηλικίας είναι ότι αυτή παρουσιάζει μια ενότητα και ότι βρίσκεται σε αλληλεξάρτηση με άλλες πτυχές ανάπτυξης, όπως η συναισθηματική και η σωματική. «Ο κόσμος του παιδιού είναι ενιαίος και αδιαίρετος» (Μοκκίνης, 1961). Έτσι η αληθινή μόρφωση του ανθρώπου δεν εξαντλείται μόνο στην πνευματική περιοχή, αλλά σε ολόκληρο τον άνθρωπο. Έτσι ο μαθητής βιώνει μια πιο φυσική και πιο ανθρώπινη ποιότητα και διάρκεια του μαθησιακού χρόνου.

Αλλά και αν περιοριστούμε μόνο στην πνευματική σφαίρα του αναπτυσσόμενου ανθρώπου, παρατηρούμε ότι η πνευματική ανάπτυξη είναι αποτέλεσμα σύντονης προσπάθειας, για κινητοποίηση της παρατήρησης, της νόησης, της κρίσης, του συλλογισμού, της φαντασίας, της ικανότητας για έκφραση. Έτσι η διδασκαλία πρέπει να ασκεί σύμμετρα όλες τις λειτουργίες της σκέψης.

Έτσι τα διάφορα μέρη του προγράμματος, πρέπει να σχηματίζουν ένα αδιαίρετο σύνολο, γιατί μόνο έτσι είναι δυνατό να συνδεθεί η οργανική συνοχή και ενότητα που παρουσιάζει η ολότητα της ζωής και του πολιτισμού. Κάτω από τέτοιες συνθήκες είναι δυνατό η διδασκαλία να αποκτήσει φυσικότητα και ιδιαίτερο νόημα για το μαθητή.

6. Η ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΕ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ (Rousseau, Pestalozzi, Froebel, Dewey, Kilpatrich)

Η διαθεματική προσέγγιση, έχει τις ρίζες της, τόσο στη Προοδευτική Αγωγή που άνθισε στις Η.Π.Α. κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα όσο και στο Σχολείο Εργασίας που κυριάρχησε στην Ευρώπη κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου.

Οι ρίζες του νεότερου παιδαγωγικού φιλελευθερισμού βρίσκονται σε τρεις εξέχουσες παιδαγωγικές φυσιογνωμίες που έζησαν το 18^ο και 19^ο αιώνα. Τόσο η Προοδευτική Αγωγή στις Η.Π.Α. όσο και το Σχολείο Εργασίας στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη, στηρίζονται σε παιδαγωγικές θέσεις που ανέλυσαν οι παιδαγωγοί **Rousseau**, Pestalozzi και Froebel.

Ο Rousseau, τόνισε τη σημασία της φυσιολογικής ανάπτυξης του ατόμου και τη σπουδαιότητα που ενάχει η ελευθερία για μια τέτοια ανάπτυξη. Βασική θέση του ήταν ότι όλα είναι καλά όπως έρχονται από τη θέση του δημιουργού και συνεπώς ο άνθρωπος είναι από τη φύση του αγαθός, θέση που αποτελεί θεμέλιο της Προοδευτικής Αγωγής.

Ο Pestalozzi υπέβαλλε έμπρακτα την ιδέα του παιδαγωγού καθοδηγητή, που με τη στάση του μεταβάλλει τη διδασκαλία σε πορεία αναζήτησης, σε διαδικασία που μεταβάλλει τόσο το παιδαγωγό όσο και τον παιδαγωγούμενο σε συνυποκείμενα της αγωγής. Ταυτόχρονα υπέδειξε ότι η μάθηση πρέπει να ξεκινά από τα ίδια τα αντικείμενα και μάλιστα μελετώντας τα στο φυσικό τους περιβάλλον.

Ο Froebel, τέλος, προώθησε την ιδέα ότι η παιγνιώδης μορφή διδασκαλίας συμβιβάζεται άριστα με την παιδική ψυχοσύνθεση και ότι η εκπαίδευση και η διδασκαλία, πρέπει απαραίτητα να ξεκινούν από το ενδιαφέρον και τα κίνητρα του μαθητή.

Υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι οι ιδέες των ανωτέρω προετοίμασαν το έδαφος για τη διαμόρφωση των παιδαγωγικών ιδεών που επικράτησαν στις Η.Π.Α. κατά το τέλος του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου}. Ο Dewey για παράδειγμα που κατά κοινή ομολογία είναι η πατρική μορφή της Προοδευτικής Αγωγής, αναγνωρίζει ότι οι ιδέες των παραπάνω παιδαγωγών αποτέλεσαν βάση της δικής του παιδαγωγικής θεωρίας.

Από την παιδαγωγική κίνηση του Dewey και των μαθητών του προέκυψαν δυο μορφές διαθεματικής προσέγγισης. Η πρώτη είναι γνωστή ως «μέθοδος των προβλημάτων» και η δεύτερη ως «μέθοδος projects». Εισηγητής της πρώτης είναι ο Dewey και της δεύτερης ο Kilpatrich.

Ο Dewey θεμελιώνει τη μάθηση στην απόκτηση νέας πείρας και στο γεγονός πως μέσα στο χρόνο η πείρα συνεχώς ανασυντίθεται. Έτσι λοιπόν το άτομο, για να επιζήσει, πρέπει συνεχώς να αναδιοργανώνει την πείρα του μέσα απ.ό προβληματικές καταστάσεις με τις οποίες το φέρνει αντιμέτωπο ο παιδαγωγός.

Με ποιό τρόπο πρέπει να εργαστεί ο εκπαιδευτικός για να βοηθήσει το παιδί να αναδιοργανώσει τη πείρα του;

Ο Dewey υποδεικνύει ότι η αναδιοργάνωση αυτή πρέπει να είναι αποτέλεσμα προβληματισμού, προσωπικής δράσης και ανακάλυψης. Ο ίδιος επιμένει ότι η γνώση οικοδομείται με δραστηριοποίηση και ανακάλυψη και ότι η δράση του μαθητή πρέπει να διοχετεύεται στη λύση προβλημάτων. Περαιτέρω η δραστηριοποίηση αυτή πρέπει να στηρίζεται στην επιστημονική μέθοδο εργασίας. Ο μαθητής πρέπει να έρχεται αντιμέτωπος με τα προβλήματα που είναι ανάλογα

του αντιληπτικού του επιπέδου και να μαθαίνει μέσα από δράση που αναλαμβάνει ο ίδιος για τη λύση των προβλημάτων αυτών.

Ανάλογη με τη μέθοδο των προβλημάτων είναι και η μέθοδος project, όπως την διαμόρφωσε ο Kilpatrick. Βασικό γνώρισμα της μεθόδου είναι ότι θέτει το μαθητή μπροστά σε ένα πρόβλημα, ώστε να νιώσει ο ίδιος τη πίεση μιας απορίας και την επιθυμία να συμπληρώσει ένα χάσμα. Το project έχει δυο βασικά γνωρίσματα. Η δράση του μαθαίνοντα είναι σκόπιμη ενέργεια. Ο μαθητών εργάζεται για τη λύση συγκεκριμένου προβλήματος στη διαμόρφωση του οποίου πήρε μέρος. Έπειτα είναι λογικό να υποθέσουμε ότι η συμμετοχή αυτή στη διαμόρφωση ενός προβλήματος, συνοδεύεται και από παρώθηση για τη λύση του. Κατά τον ίδιο, καθένας μας «μαθαίνει εφόσον συμπεριφέρεται με εσωτερική αυτοκυριαρχία και εξωτερική δράση».

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο εκπαιδευτικός έχει διπλή αποστολή:

- A) Να θέσει το μαθητή μπροστά σε προβληματικές καταστάσεις και
- B) Να τον παρακινήσει σε δράση.

Έτσι το σχολείο αποβαίνει ο τόπος όπου ζει και βιώνει κάποιος εκείνα που πρέπει να μάθει, αφού ο καθένας μαθαίνει ότι ζει πραγματικά. Η οργάνωση της εργασίας γίνεται με τρόπο ο οποίος μειώνει στο ελάχιστο την απόσταση της ζωής-σχολείου. Σύμφωνα με τον Γεωργούλη(1972) με την μέθοδο project, η εργασία βγαίνει έξω από τους τοίχους του σχολείου και μεταφέρεται στη ζωή, στο εργοστάσιο στα έργα κοινής ωφέλειας».

Οι μαθητές ξεκινούν από κάποιο πρόβλημα, κάνουν υποθέσεις, επισημαίνουν το πρόβλημα, συγκεντρώνουν και οργανώνουν δεδομένα και επαληθεύουν ή απορρίπτουν τις υποθέσεις που διατύπωσαν.

Είναι φανερό από τα πιο πάνω, ότι η Προοδευτική Αγωγή επιδίωξε μια αλλαγή στη σχέση εκπαιδευτικού-δασκάλου. Η δασκαλοκεντρική διδασκαλία υποχώρησε και τη θέση της πήρε μια διαλογοκεντρική ιδεολογία, όπου εκπαιδευτικός-μαθητής είναι συνυποκείμενα της διδασκαλίας.

Έτσι λοιπόν, θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε τις διαθεματικές στοχεύσεις των εμπνευστών του νέου προγράμματος ως προσπάθεια να ξαναδοθεί στην εκπαίδευση η ενότητα που υπήρχε κάποτε κι άρχισε ύστερα να χάνεται με ρυθμούς όλο και γρηγορότερους. Σε άλλες εποχές, όχι μόνο οι γνώσεις ήταν κατά πολύ λιγότερες αλλά και βρισκόταν πάντα κάποιος ενοποιητικός μύθος, για να δίνει στην εκπαίδευση συνοχή και αποδοτικότητα. Με την έκρηξη όμως των επιστημών στις αρχές του περασμένου πια, 20^{ου} αιώνα, δημιουργήθηκε συμφόρηση των σχολικών προγραμμάτων τα οποία βρέθηκαν να παραδέρνουν ανάμεσα στον εγκυκλοπαιδισμό και στην ειδικευση. Μην μπορώντας να ξεπεράσουν το επιστημολογικό αξίωμα της διαίρεσης των επιστημών του κρατούντος παραδείγματος, οι παιδαγωγοί συναίνεσαν στο κομμάτισμα της εγκύκλιος παιδείας, συμβάλλοντας έτσι στη μετατροπή των σχολικών τάξεων σε εργαστήρια προετοιμασίας ειδικευμένων επιστημόνων και άλλων εργαζόμενων. Αυτό φαίνεται τόσο από τον πολλαπλασιασμό των βαθμίδων και τύπων εκπαίδευσης (προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια σε δυο κύκλους, τριτοβάθμια, επαγγελματική, τεχνική κ.λ.π.) όσο κι από την ποικιλία των διδασκόμενων μαθημάτων που προσπαθούν να καλύψουν όλους τους επιστημονικούς και

πρακτικούς τομείς, προσφέροντας ποικίλες γνώσεις και δεξιότητες, προσαρμοσμένες βέβαια στην αντιληπτική ικανότητα των κατά περίπτωση σπουδαστών. Ωστόσο, η πρόοδος των επιστημών μας οδήγησε σε μια σύγκλιση αρχών και μεθόδων, κι αυτή η εξέλιξη υποχρέωσε, όπως ήταν φυσικό, και τους σχολικούς θεσμοθέτες να ψάξουν για περισσότερο συνθετικές προσεγγίσεις. Έτσι γεννήθηκε η διαθεματική προσέγγιση, η οποία όμως δε στηρίζεται ακόμη σε κάποια συγκροτημένη εκπαιδευτική θεωρία, δεν αποτελεί επομένως διαμορφωμένη παιδαγωγική πρακτική.

7. Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Η διαθεματική προσέγγιση θεμελιώνεται στα πορίσματα της μορφολογικής ψυχολογίας.

Σύμφωνα με τα διδάγματα της μορφολογικής ψυχολογίας, η ολότητα υπερβαίνει τα στοιχεία που την συνθέτουν. Η ολότητα δεν είναι απλό άθροισμα των μερών, γιατί τα μέρη συνεννοούμενα προσδίδουν στην ολότητα μια λειτουργικότητα που το καθένα μόνο του δεν την έχει. Αυτό γίνεται εύκολα κατανοητό, αν θεωρήσουμε λόγου χάρη το αυτοκίνητο, μια μελωδία ή ένα ζωγραφικό πίνακα. Το αυτοκίνητο, η μελωδία και ο ζωγραφικός πίνακας, δίνουν την έννοια της ολότητας και συνάμα παρουσιάζουν την λειτουργικότητα την οποία τα επιμέρους στοιχεία τους στερούνται. Σύμφωνα με τα διατάγματα της μορφολογικής ψυχολογίας, κάθε πρόβλημα είναι «ακέραιο όλο» και ο άνθρωπος το αντιλαμβάνεται στην αρχή συνολικά. Μερικοί υποστηρίζουν ότι αυτό είναι αποτέλεσμα πείρας και μάθησης. Ωστόσο ο άνθρωπος έχει την ικανότητα να διοργανώνει το πεδίο που βρίσκεται μπροστά του με κριτήρια την ομοιότητα, τη συνέχεια, τη συμμετρία, τη συμπλήρωση, ώστε να αντιλαμβάνεται ένα λογικό ενιαίο όλο. Συνεπώς για να κατανοηθεί ένα φαινόμενο πρέπει να τοποθετηθεί και μελετηθεί στο ευρύτερο πλαίσιο που ανήκει.

Οι θιασώτες, λοιπόν, της μορφολογικής ψυχολογίας υποστηρίζουν ότι αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα ως ολότητες, τις οποίες διακρίνει ορισμένη δομή και οργάνωση και όχι ως σύνολα άσχετων στοιχείων.

8. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΝΙΑΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Η διαθεματικότητα αποτελεί μεταφορά στην πράξη του επιστημολογικού και μεθοδολογικού αξιώματος που ονομάζεται διεπιστημονικότητα. Με απλά λόγια σημαίνει εξέταση κάποιου θέματος-αντικειμένου μιας επιστήμης με τη βοήθεια

πληροφοριών που προέρχονται κι από άλλες επιστήμες. Για παράδειγμα ένα έργο τέχνης ή ένα μνημείο (ο Παρθενώνας!) εξετάζονται ως μέσο για απόκτηση γνώσεων τόσο από την ιστορία της τέχνης όσο κι από τομείς όχι μόνο συγγενικούς, όπως η ιστορία των θρησκειών, η αρχαία ιστορία κ.τ.ό., αλλά και φανερά άσχετους, όπως η φυσική, η χημεία και η γεωμετρία. Τόσο η θεωρητική αρχή (διεπιστημονικότητα) όσο και η πρακτική της εφαρμογή (διαθεματικότητα) ήλθαν ή, καλύτερα, επανήλθαν στο προσκήνιο, ύστερα από την επιστημολογική κρίση που προκάλεσαν ο άκρατος επιστημονισμός και τα επακόλουθα του, ο κατακερματισμός της γνώσης δηλαδή, η αναλυτική εξέταση, η άκαμπτη συστηματοποίηση και η απόλυτη ιεράρχηση των πληροφοριών, η μηχανιστική προσέγγιση και η υπερεϊδικευση. Οι βασικές αρχές της νέας προσέγγισης είναι αυτές που η σύγχρονη επιστήμη αναγνωρίζει ως συστατικά της ίδιας της αντίληψης μας για το πραγματικό: η συμπληρωματικότητα, το αδιαίρετο, η μη πληρότητα, η πολυπλοκότητα, η πολυεπίπεδη οργάνωση, κ. Α. Το συμπέρασμα είναι ότι η διεπιστημονικότητα και, στο μέτρο που της αναλογεί, η διαθεματικότητα, αντικατοπτρίζουν την πεποίθηση ότι η γνώση, όπως και η ύπαρξη, είναι σύνθετο φαινόμενο, είναι ένα τόξο με τέσσερα βέλη, λέει ένας απ' τους πατέρες της θεώρησης αυτής, ο Nicolescu: τη μονοεπιστημονικότητα, την πολυεπιστημονικότητα, τη διεπιστημονικότητα και την υπερεπιστημονικότητα. Τετραπλή είναι επίσης και η εμβέλεια της νέας προσέγγισης, γιατί αγκαλιάζει την ανθρώπινη δραστηριότητα στην επιστημονική, την πολιτιστική, την κοινωνική και την πνευματική της διάσταση. Και στις δυο περιπτώσεις, η τελευταία παράμετρος προσθέτει την κάθετη προοπτική ή τη διάσταση βάθους στις υπόλοιπες τρεις παραμέτρους, που μόνο οριζόντια ή σε έννοια πλάτους μπορούν να νοηθούν. Έτσι ιδωμένη, η προσέγγιση ξεπερνά κατά πολύ το μονοσήμαντο περιεχόμενο στο οποίο μας παραπέμπουν οι ελληνικοί όροι διεπιστημονικότητα και διαθεματικότητα.

Τα παιδιά επεξεργάζονται, με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών, ενιαία τα διάφορα αντικείμενα με αποτέλεσμα να μην έχουν να αντιμετωπίσουν πολλά μαθήματα άσχετα μεταξύ τους, αλλά ένα σύνολο, που αποτελεί σύνθεση των γνωστικών αντικειμένων.

Η Διαθεματικότητα δεν είναι μέθοδος διδασκαλίας, αλλά τρόπος για να οργανώσει ο δάσκαλος τα υλικά και τα αντικείμενα μάθησης, ώστε να τα επεξεργαστεί κάτω από την ομπρέλα της διαθεματικότητας με τρόπο ενιαίο και συνολικό, αποφεύγοντας τον κατακερματισμό τους σε πολλά μικρά αντικείμενα. Άλλωστε, ο κατακερματισμός της γνώσης στα διάφορα μαθήματα δεν είναι σωστός, σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα.

Η πρώτη προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή παρατηρείται με την Ενιαία Συγκεντρωτική Διδασκαλία. Συγκεκριμένα, λέει ο Γ. Ζομπανάκης, ένας από τους πιο εμπνευσμένους παιδαγωγούς της εποχής του και ένθερμος υποστηρικτής της Ενιαίας Συγκεντρωτικής Διδασκαλίας γράφει σχετικά: «Το παιδί την πρώτη ώρα στο σχολείο ακούει τον “εν Κανά γάμον” από τα Θρησκευτικά, τη δεύτερη ώρα για τα αρπακτικά πουλιά από τη Ζωολογία που άρχισε την περασμένη βδομάδα, την τρίτη ώρα γίνεται πετοσφαιρική συνάντηση με τα παιδιά ενός γειτονικού σχολείου, την τέταρτη ώρα κάνουν ελληνικά και μετά Ιστορία την “έξοδο του Μεσολογγίου”. Τα παιδιά βυθισμένα στην ηρωική έξοδο, συνεχίζουν το τραγούδι της Πρωτομαγιάς κάνοντας Μουσική». Κάπως έτσι περιγράφει ο Γ. Ζομπανάκης με το δικό του γλαφυρό τρόπο την κατάσταση που επικρατούσε και επικρατεί στα σχολεία μας. Για να συνεχίσει «Όλοι όσοι γνώρισαν από κοντά κι έζησαν τις συνθήκες εργασίας

του σχολείου, δε μπορούν να αρνηθούν τα μεγάλα ρήγματα και τα χάσματα, που ανοίγονται στον ψυχικό κόσμο των παιδιών μας, με την ποικιλία και την ασυνδεσία των μαθημάτων, με τα διαδοχικά πηδήματα από το ένα υλικό στο άλλο, από τη μια εποχή στην άλλη, από τη μια ψυχική διάθεση στην άλλη».

Από αυτό προκύπτει ότι οι σκοποί και οι επιδιώξεις της Ενιαίας Συγκεντρωτικής Διδασκαλίας είναι σαφείς. « Ζητείται ένας τρόπος για να λυτρωθούμε από τη στενότητα και την απομόνωση των χωριστών μαθημάτων, ένας τρόπος για να συνενωθούν τα μεταξύ τους άσχετα και να παρουσιαστούν με τρόπο ενιαίο. Οι λόγοι ήταν περισσότερο ψυχολογικοί: η προσωπικότητα δηλαδή του παιδιού εκφράζεται με τρόπο ενιαίο και η ζωή του αποτελεί μια ολότητα. Αν λοιπόν θέλουμε να ανταποκριθούμε σ' αυτή την ψυχολογική κατάσταση του παιδιού και να βαδίσουμε σύμφωνα με αυτή, θα πρέπει και το σχολείο να μη διαφέρει από τη ζωή του. να παρουσιάζει δηλαδή και να επεξεργάζεται τα διδακτικά αντικείμενα ενωμένα σε μια ολότητα και όχι κατακερματισμένα σε πολλά τμήματα και άσχετα μεταξύ τους».

9. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΑΙΑΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ως προς το τελευταίο σημείο που αναφέρθηκε, η Διαθεματικότητα συμπίπτει με την Ενιαία Συγκεντρωτική Διδασκαλία, με κάποιες βέβαια σημαντικές διαφορές, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι εξής:

A. Το διαφορετικό παιδαγωγικό κλίμα του σχολείου.

Η πιο σημαντική ίσως διαφορά βρίσκεται στο παιδαγωγικό κλίμα και τις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούσε ο δάσκαλος τότε. Το σχολείο εκείνο, εκτός από λίγες φωτεινές εξαιρέσεις, ήταν δασκαλοκεντρικό. Κυριαρχούσε η μετωπική μορφή διδασκαλίας, που ήθελε το δάσκαλο κυρίαρχο μέσα κι έξω από το σχολείο και το μαθητή παθητικό δέκτη των εντολών του. η μάθηση στηριζόταν περισσότερο στην παθητική απομνημόνευση χωρίς ενεργητική συμμετοχή του μαθητή.

Σήμερα αντίθετα αποβλέπει στην ενεργοποίηση των μαθητών και στην κατάκτηση των γνώσεων μέσα από τη διερεύνηση και την ενεργή συμμετοχή τους στην κατάκτηση της γνώσης. Όποιος δάσκαλος δεν το κατανοήσει αυτό και δε στηρίξει τη μέθοδο διδασκαλίας του πάνω στις αρχές αυτές, δεν έχει συλλάβει το πνεύμα της διαθεματικότητας και δεν την εφαρμόζει σωστά.

Γι' αυτό προτείνεται η εφαρμογή της μεθόδου project και γενικά όχι οι μετωπικές, αλλά οι ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας.

B. Επιστημονική κατάρτιση.

Η διαθεματικότητα δεν επιβάλλεται σήμερα μόνο για τους ψυχολογικούς λόγους που αναφέραμε παραπάνω. Η ίδια η κατάσταση της επιστήμης την καθιστά αναγκαία. Είναι γνωστό ότι η πρόοδος των επιστημών έχει προχωρήσει τόσο πολύ, που η εξέταση ενός αντικειμένου ή ενός φαινομένου από μια και μόνο επιστήμη, δεν είναι αρκετή. Χρειάζεται η διεπιστημονική προσέγγιση των αντικειμένων γι' αυτό και η ατομική έρευνα τείνει σιγά σιγά να χαθεί. Τη θέση της παίρνουν οι ερευνητικές ομάδες που συγκροτούνται από επιστήμονες με παρεμφερείς ή διαφορετικές ειδικεύσεις. Όλα τα ερευνητικά κέντρα και όλα τα Πανεπιστήμια καλλιεργούν και προάγουν την ομαδική έρευνα, γι' αυτό και η συνεργασία μεταξύ τους γίνεται όλο και πιο στενή.

Γ. Η ηλικία ή η τάξη των παιδιών.

Όσα αναπτύξαμε κάνουν εμφανή μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στη διαθεματικότητα και την Ενιαία Συγκεντρωτική Διδασκαλία. Η τελευταία χρησιμοποιήθηκε για λόγους που ανάγονται, όπως είπαμε στην ψυχολογία των μικρών παιδιών. Γι' αυτό και εφαρμόστηκε, όπου εφαρμόστηκε, μόνο στις μικρές τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Αντίθετα, η Διαθεματικότητα δεν έχουν φραγμούς ηλικίας και τάξεων. Αφού οι ίδιοι οι επιστήμονες εργάζονται κατά παρόμοιο τρόπο, η διαθεματική προσέγγιση μπορεί να εφαρμοστεί στη Δημοτικό, στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο.

10. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η αναγκαιότητα της διαθεματικότητας προήλθε από τη διαπίστωση ότι ο παραδοσιακός ρόλος του σχολείου (ο άλλοτε βασικός και αδιαμφισβήτητος κοινωνικός θεσμός) συνεχώς αποδυναμώνεται.

Αποδυναμώνεται ο ρόλος του σχολείου γιατί οι συνθήκες διαμόρφωσης των γνωστικών δεδομένων έγιναν πολύτροπες και πολυποίκιλες και γιατί η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα διαμορφώνει ένα νέο πλαίσιο μορφωτικών και κοινωνικών αναγκών για τον κάθε άνθρωπο.

Γίνεται αναφορά στις ποικίλες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές μεταβολές, στη ραγδαία επιστημονική και τεχνολογική ανάπτυξη, στην συνεχή αύξηση της γνώσης και της πληροφορίας, στα φαινόμενα διεθνοποίησης του πολιτισμού,

παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, καταστροφής του περιβάλλοντος, και τα άλλα γνωστά δεδομένα που συνιστούν τη σημερινή πραγματικότητα.

Το Δ.Ε.Π.Π.Σ. στηρίζεται στις βασικές αρχές και τους θεμελιώδεις στόχους της αγωγής, με τους οποίους τίθεται το γενικό πλαίσιο και ορίζονται οι κατευθυντήριοι άξονες του περιεχομένου των σπουδών και της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Δηλαδή, στο άρθρο 16, παρ. 2 του Συντάγματος, «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει ως σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες».

Στηρίζεται, ακόμη, στο άρθρο 1, παρ. 1 του Ν. 1566/85, «σκοπός της Π.Ε. είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά».

Ενσωματώνει, όμως, το Δ.Ε.Π.Π.Σ. και ορισμένες άλλες αρχές και αξίες, συγγενείς προς τη σχολική εκπ/ση, που αναδεικνύονται τελευταία, όπως:

- Το δικαίωμα στη πληροφόρηση και το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας (άρ. 54 του Συντάγματος)
- Την ανάγκη προστασίας της τέχνης και των πολιτισμικών αγαθών (άρθρο 16 του Συντάγματος)
- Την αντιμετώπιση των διαπολιτισμικών ζητημάτων που αντιμετωπίζει η σημερινή ελληνική κοινωνία (πολυπολιτισμικότητα) – (Ν. 2113/96)
- Το σύγχρονο πλαίσιο που προσδιορίζει τις ανάγκες και τις παιδαγωγικές αντιλήψεις για την εκπ/ση των Α.Μ.Ε.Α. (Ν. 2817/00) και, φυσικά, το Δ.Ε.Π.Π.Σ. λαμβάνει υπόψιν και τις σχετικές με την εκπ/ση διατάξεις των συλλογικών οργάνων της Ε.Ε. που προσδιορίζουν την Ευρωπαϊκή Διάσταση της Εκπ/σης, και άλλων διεθνών μη κυβερνητικών οργανισμών που αναφέρονται στα δικαιώματα των παιδιών.

Με όλα αυτά ως βάση, καθίσταται πλέον επιτακτική η ανάγκη να ενισχυθούν οι μαθησιακές και κοινωνικοποιητικές λειτουργίες του Σχολείου, ώστε να διαμορφωθεί ένα ισχυρό σχολικό και παιδαγωγικό περιβάλλον. Ένα σχολικό περιβάλλον μέσα στο οποίο:

Εξασφαλίζονται συνθήκες που επιτρέπουν στο μαθητή να αναπτύξει προσωπικότητα με ισχυρή αυτοαντίληψη, συναισθηματική σταθερότητα, κριτική και διαλεκτική ικανότητα, καθώς και θετική διάθεση για συνεργασία και αυτενέργεια, μια προσωπικότητα υπεύθυνη, δημοκρατική, ελεύθερη, με κοινωνικές και ανθρωπιστικές αρχές, χωρίς θρησκευτικές και πολιτισμικές προκαταλήψεις.

Δημιουργούνται συνθήκες που παρέχουν σε κάθε μαθητή – άτομο τη δυνατότητα της δια βίου ανανέωσης των γνώσεων και δεξιοτήτων.

Καλλιεργείται η ικανότητα κάθε ατόμου για κριτική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών, της πληροφορίας και επικοινωνίας.

Διατηρείται η κοινωνική συνοχή, μέσα από την παροχή ίσων ευκαιριών, και την καλλιέργεια κοινών στάσεων και αξιών.

Καλλιεργείται η συνείδηση του Ευρωπαίου Πολίτη, με την ταυτόχρονη διατήρηση της εθνικής μας ταυτότητας και της πολιτισμικής μας αυτογνωσίας.

Αναπτύσσεται, τέλος, το πνεύμα της συνεργασίας, της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης.

Μέσα σ' ένα τέτοιο σχολικό περιβάλλον ο μαθητής καθίσταται ικανός να αντιμετωπίζει με επιτυχία προβλήματα και επιπλέον να διαμορφώνει άποψη και να λειτουργεί ως υπεύθυνος και ενεργός πολίτης, μέσα σ' ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και απαιτητικό κοινωνικό περιβάλλον.

11. ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΕΧΕΙ Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

I. ΝΑ ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

A.Να αξιοποιεί προηγούμενες εμπειρίες και γνώσεις:

- 1.Να ανακαλεί γνώσεις
- 2.Να αντιδιαστέλλει μεταξύ σχετικών και άσχετων πληροφοριών
- 3.Να διατυπώνει ερωτήσεις που θα καθοδηγούν την έρευνα
- 4.Να αποφασίζει για τις επιπρόσθετες πληροφορίες που πρέπει να συγκεντρωθούν

B.Να συγκεντρώνει πληροφορίες:

- 1.Να περιγράφει φαινόμενα που παρατηρεί
- 2.Να οργανώνει και να διεξάγει συνεντεύξεις/να συγκεντρώνει πληροφορίες με ερωτηματολόγιο
 - i. Να καθορίζει το σκοπό
 - ii. Να αποφασίζει βασικές ερωτήσεις
 - iii. Να οργανώνει και να παρουσιάζει αποτελέσματα
- 3.Να αξιοποιεί βιβλία

- i. Να χρησιμοποιεί κατάλογο περιεχομένων, παραρτημάτων, ευρετήριο, γλωσσάριο
- ii. Να εντοπίζει κατάλληλα βιβλία

4. Να χρησιμοποιεί λεξικό

5. Να χρησιμοποιεί βιβλιοθήκη

- i. Να αξιοποιεί το θεματικό κατάλογο
- ii. Να αξιοποιεί τον κατάλογο κατά συγγραφέα
- iii. Να εντοπίζει τα βιβλία

6. Να συγκεντρώνει πληροφορίες με εκπαιδευτικές επισκέψεις

- i. Να καθορίζει το σκοπό μιας επίσκεψης
- ii. Να αποφασίζει τις βασικές ερωτήσεις που πρέπει να υποβληθούν στην επίσκεψη
- iii. Να οργανώνει και να συστηματοποιεί τις παρατηρήσεις του από μια επίσκεψη

II. ΝΑ ΑΞΙΟΠΟΙΕΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

A. Να αξιολογεί πληροφορίες:

- 1. Να καταγράφει πληροφορίες
- 2. Να συγκρίνει και να αντιπαραβάλλει πληροφορίες από πηγές

B. Να οργανώνει δεδομένα:

- 1. Να κατασκευάζει σχεδιαγράμματα και πίνακες
- 2. Να κατασκευάζει γραφικές παραστάσεις
- 3. Να ετοιμάζει διαγράμματα μιας μελέτης
- 4. Να ετοιμάζει θεματικούς καταλόγους πηγών
- 5. Να εκθέτει απόψεις και συμπεράσματα γραπτά και προφορικά

III. ΝΑ ΕΞΑΓΕΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

A. Να διατυπώνει γενικεύσεις

B. Να αξιολογεί γενικεύσεις

12. ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ως δομικό στοιχείο του πολύπλοκου φαινομένου που είναι η ζωή, η εκπαίδευση οφείλει να προσαρμόζεται στο πνεύμα και στις ανάγκες της εποχής της. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς την ανάγκη υιοθέτησης ενός ολιστικού μοντέλου παιδαγωγικής δράσης, σαν κι αυτό που προτείνεται, τη στιγμή μάλιστα που από τα πράγματα αποδείχθηκε ότι κάθε μία από τις γνωστότερες εκπαιδευτικές θεωρίες(μπιχεβιοριστική, ουμανιστική, ψυχογνωστική, κοινωνική, κοινωνιογνωστική, κ.λ.π) πάσχει από ανίατη μονομέρεια. Οι όποιες επιφυλάξεις αφορούν επομένως τον τρόπο με τον οποίο επιχειρείται η προσαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων και της όλης σχολικής εργασίας στις διαθεματικές προδιαγραφές. Είναι, γενικά, γνωστό ότι πολύ συχνά και οι καλύτερες ιδέες παραμορφώνονται βάνουσα και αλλοιώνονται αθεράπευτα, όταν μεταφέρονται βιαστικά στην πράξη. Υπάρχει λοιπόν πράγματι κίνδυνος και η επιχειρούμενη μεταρρύθμιση να καταλήξει σε μια επιχείρηση συραφής εξωτερικά σχετικών στοιχείων, χωρίς εσωτερική, οργανική μεταξύ τους σύνδεση. Από την ως τώρα βιβλιογραφία και τα καταχωρημένα δείγματα, προκύπτει ότι πιθανότατα κάτι τέτοιο θα συμβεί. Μερικοί φοβούνται ότι οι συσχετίσεις θα είναι όχι μόνο επιφανειακές αλλά και τραβηγμένες μέχρι υπερβολής, όπως λέγεται, από τα μαλλιά, έτσι που μάλλον σύγχυση παρά προαγωγή της γνώσης θα επιφέρουν. Στην καλύτερη των περιπτώσεων, θα πρόκειται για μια πολυθεματική, οριζόντια δηλαδή και όχι διαθεματική και κάθετη προσέγγιση.

Και αυτό όμως να μην γίνει, δε λείπουν οι αντιρρήσεις, παιδαγωγικού μάλιστα χαρακτήρα. Δεν είναι, π.χ., σίγουρο ότι η ενιαιοποιημένη και συνθετική παιδαγωγική προσέγγιση μπορεί και πρέπει να αντικαθιστά παντού και πάντα την αυτόνομη και αναλυτική διδασκαλία. Η ανάλυση, το ξεχώρισμα είναι όχι μονάχα στοιχείο απαραίτητο για την νοητική ανάπτυξη του ατόμου αλλά και λογική λειτουργία που οδηγεί ασφαλέστερα στη σύνθεση. Η αναλυτική προσέγγιση θεωρείται ενδεδειγμένη για τα παιδιά της προσχολικής και της πρώτης σχολικής ηλικίας, που πασχίζουν να υψωθούν από τις συγκεχυμένες εντυπώσεις σε γενικευμένες παραστάσεις και αφηρημένες έννοιες. Οιπραγματικές συνθέσεις αποτελούν, κατά την παραδοσιακή αλλά και την σύγχρονη παιδαγωγική σκέψη, προνόμιο και καθήκον των ανωτέρων βαθμίδων, όπου οι ακατέργαστες ολιστικές αντιλήψεις των πρώιμων χρόνων αποστάζονται σε συνειδητές συλλήψεις, σε γενικευτικές θεωρήσεις που επιτελούνται μετά του ειδέναι, όπως έλεγαν και οι αρχαίοι. Σε συμβατικές συνθήκες η στόχευση είναι για τη γνώση των πολλών μέσα από το πολύ, ενώ στις υπερβατικές μεθέξεις, τα πάντα προσεγγίζονται μέσα από το ένα, την ενότητα. Όπως και αν έχουν τα πράγματα, η διαθεματικότητα, έννοια που προέκυψε από τη συστημική κυρίως σκέψη, αφορούν πρώτιστα την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, τόσο στο θεωρητικό όσο και στο πρακτικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΖΩΝΗ

1. ΓΕΝΕΣΙΟΥΡΓΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η συνεχής προσπάθεια προσαρμογής και αναβάθμισης της ποιότητας υποχρεώνει την εκπαίδευση να λάβει υπόψη ορισμένα σημαντικά δεδομένα. Αυτά είναι:

- Η ανάγκη ισορροπίας μεταξύ γνωστικών και συναισθηματικών στόχων του σχολείου.
- Τα σημερινά γεωπολιτικά και τεχνολογικά δεδομένα (συγχρωτισμοί προσώπου και λαών, ανάγκες επικοινωνίας και συνύπαρξης, παύση της ομοιογένειας στις σχολικές τάξεις).
- Η ανάγκη να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά το σχολείο τις επιδράσεις του εξωσχολικού περιβάλλοντος.
- Η πίεση για εισαγωγή νέων διδακτικών αντικειμένων στο σχολείο.
- Η ανάγκη αξιοποίησης διδακτικού υλικού που προέκυψε από διάφορα προγράμματα (**Ολυμπιακή Παιδεία, Πρόγραμμα "Μελίνα", Σχολεία Εκπαιδευτικών Πιλοτικών και Πειραματικών Εφαρμογών (ΣΕΠΠΕ), Αγωγή Υγείας, διαφυλικές σχέσεις, τη Διαπυλιτισμική Αγωγή, Νέες Τεχνολογίες, Περιβαλλοντική Αγωγή κ.ά.**).
- Η διαπίστωση ότι η αποσπασματικότητα της γνώσης έχει προχωρήσει ανησυχητικά στο δημοτικό. - Ολική-διαθεματική προσέγγιση.
- Το γεγονός ότι η διακηρυσσόμενη «κριτική σκέψη» έχει αντίστροφη πορεία στην εκπαιδευτική πραγματικότητα. -"Μαθαίνω πώς να μαθαίνω"
- Οι προτάσεις για έμφαση στη συλλογική εργασία και βιωματικότητα.
- Η αποδεδειγμένη ανάγκη για πρωτοβουλίες από δασκάλους και μαθητές.
- Η διαπίστωση ότι η μέθοδος των σχεδίων εργασίας αποδείχτηκε αποδοτική και πρόσφορη για διδασκαλία εκτός των στεγανών της σχολικής αίθουσα και της διδακτικής ώρας.
- Οι προτάσεις για αναδιάρθρωση και ανακατανομή του χρόνου της σχολικής εργασίας.
- Η ανάγκη να εξοικειωθούν με όλα αυτά στελέχη και λειτουργοί της εκπαίδευσης και να αναπροσανατολιστούν διδακτικές στάσεις, μεθοδολογίες και συμπεριφορές.

Από τους λόγους απορρέουν και οι σκοποί. Η προσέγγιση τέτοιων σκοπών απαιτεί και την καλλιέργεια στάσεων και μεθοδολογίας, ώστε να τεθεί η βάση από την υποχρεωτική εκπαίδευση. Η γνώση των σκοπών δεν μας προσανατολίζει απλώς· από τους σκοπούς προκύπτει το φάσμα των θεμάτων που εμείς θα επινοήσουμε. Οι σκοποί μας βοηθούν να βρούμε τα διάφορα και διαφορετικά θέματα που θα πραγματευτούμε ως δάσκαλοι στο πλαίσιο της ευέλικτης ζώνης (ΕΖ).

Έτσι, λοιπόν και η ελληνική εκπαίδευση οδηγείται, εκ των πραγμάτων στην υιοθέτηση περισσότερο ευέλικτων ωρολογίων προγραμμάτων, τα οποία διευρύνουν τον ορίζοντα της διδασκαλίας και της αγωγής έξω από τα παραδοσιακά όρια της τάξης και της "διδακτικής ώρας". Γι' αυτό επιχειρείται η καθιέρωση της **"ευέλικτης ζώνης διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων"** στο Δημοτικό.

Η Ευέλικτη Ζώνη, αποτελεί το νέο πρόγραμμα σπουδών που εφαρμόζεται προαιρετικά στο εκπαιδευτικό μας σύστημα από το 2001, πιλοτικά, στηρίζεται στη διαθεματική-βιωματική προσέγγιση της γνώσης.

Υλοποιεί το όραμα κάποιων εκπαιδευτικών που αναζητούν διεξόδους προς τη δημιουργικότητα, την πρωτοβουλία, τη δράση, την αλλαγή του σχολείου «από μέσα». Αυτό το αίτημα εξέφρασε κάποια δασκάλα σε εκπαιδευτική συνάντηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου λέγοντας: «Δώστε το καράβι, για να συνεχίσουμε το ταξίδι, γιατί έτσι κι αλλιώς τραβάμε κουπί».

2. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΑΥΤΗ

Η Ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία από τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων μας προσφέρει ορισμένα ενδιαφέροντα δεδομένα τα οποία λαμβάνουμε υπόψη μεταξύ άλλων. Αυτά οδηγούν σε θετικές στάσεις απέναντι στο σχολείο, όπως:

- η εποπτευόμενη δραστηριότητα του μαθητή
- η φυσική άσκηση,
- το συλλογικό παιχνίδι και
- η ελεύθερη επικοινωνία και οι άλλες εμπειρίες που λαμβάνουν χώρα κατά τα διαλείμματα. Τα διαλείμματα τείνουν να γίνονται λιγότερα στον αριθμό και με μεγαλύτερη διάρκεια και ο χρόνος που διατίθεται σ' αυτά ποικίλει από 18-25% του συνολικού σχολικού χρόνου.

Η ΕΖ μπορεί να ενταχθεί, κατά την κρίση του Συλλόγου Διδασκόντων, στη δεύτερη ή στην τρίτη διδακτική περίοδο, κατά προτίμηση ανά δίωρο (όπου είναι εφικτό).

Οι διαθεματικές δραστηριότητες δεν αποτελούν επιπλέον μαθήματα, αλλά συνδέονται με ενότητες των βασικών μαθημάτων της κάθε τάξης, αναβαθμίζοντας έτσι τα υπάρχοντα γνωστικά αντικείμενα.

Επίσης, στόχος της Ευέλικτης Ζώνης είναι η αναμόρφωση της διδακτικής πράξης με την εναλλακτική μάθηση, με το ομαδοσυνεργατικό πνεύμα σε μαθητές και δασκάλους, η σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινωνία, η ευαισθητοποίηση σε θέματα επίκαιρα-κοινωνικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά κ.α. και γενικά η ανανέωση της σχολικής ζωής. Παράλληλα, επιδιώκει να αντισταθμίσει την ανελαστικότητα, τις μονομέρειες και τον πολυκερματισμό σχολείου και να διαποτίσει σιγά-σιγά με τις αρχές και τις πρακτικές της την καθημερινή διδακτική πράξη.

Ως καινοτομικά στοιχεία της Ευέλικτης Ζώνης θεωρούνται η αυτονομία του εκπαιδευτικού και της σχολικής μονάδας, η εξασφάλιση χώρου και χρόνου στο ωρολόγιο πρόγραμμα για τα ενδιαφέροντα μαθητών και δασκάλων, η θεσμοθέτηση του πειραματισμού, η μελέτη σημαντικών θεμάτων που δεν είναι δυνατόν να καταλάβουν θέση ανεξάρτητου μαθήματος στο αναλυτικό πρόγραμμα, η ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων, δεξιοτήτων αυτό-ρυθμιζόμενης μάθησης.

Η Ευέλικτη Ζώνη, με δεδομένο το σκοπό της να ενιαιοποιήσει τη σχολική γνώση με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και με τις καταστάσεις της ζωής, έχει ανοικτή θεματική, που προτείνεται από το δάσκαλο, τους μαθητές και διαμορφώνεται με την καθοδήγηση του δασκάλου. Με αυτήν την έννοια τα θέματα που διερευνώνται προέρχονται από τα διδασκόμενα μαθήματα, από τα ενδιαφέροντα των μαθητών, τα επίκαιρα ζητήματα του τόπου τους και του κόσμου, θέματα από τις απαιτήσεις και τις συνθήκες της σύγχρονης ζωής, σύνθεσης και κατασκευών.

Παράλληλα ο δάσκαλος, μπορεί να δώσει μια πρώτη πληροφόρηση, καθώς και αφορμή για πολλά θέματα συζήτησης και μικροέρευνας και από το πολυθεματικό βιβλίο-φάκελο. Το πολυθεματικό βιβλίο περιέχει άρθρα διακεκριμένων επιστημόνων και διανοητών, που διαπραγματεύονται θέματα ποικίλου ενδιαφέροντος.

Σύμφωνα με τη διαθεματική προσέγγιση του θέματος, με το οποίο θα ασχοληθεί ο δάσκαλος στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης, ακολουθεί μια διαδικασία επιλογής και καταγραφής των παραμέτρων που θα μελετηθούν. Κάθε θέμα μπορεί να μελετηθεί από πολλές πλευρές και η διαδικασία αυτή της μελέτης λέγεται εξακτίνωση του θέματος. Είναι μια μορφή γραφικής αναπαράστασης {αραχνογράμματος}, ενός εξακτινωμένου κύκλου, εντός του οποίου αναγράφεται το κεντρικό θέμα και στις ακτίνες του τα υπό μελέτη πεδία και οι μεταξύ τους σχέσεις, σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα:

Για την εξακρίνωση του θέματος υπάρχουν πολλοί τρόποι:

α] τα μαθητικά ενδιαφέροντα, β] το αναλυτικό πρόγραμμα με τα διαφορετικά μαθήματα που περιλαμβάνει και γ] οι οκτώ τύποι νοημοσύνης του Howard Gardner. Από το πλήθος των νοητικών ικανοτήτων ο Αμερικανός ψυχολόγος Gardner αναγνώρισε οκτώ τύπους νοημοσύνης κατά το παρακάτω σχήμα, με βάση τους οποίους μπορεί ο εκπαιδευτικός να αναπτύξει το αντίστοιχο ιστόγραμμα [εξακρίνωση] και στη συνέχεια να αναρωτηθεί τι δυνατότητες ανάπτυξης για τα είδη νοημοσύνης προσφέρει το θέμα του και με ποιες δραστηριότητες θα τις αξιοποιήσει.

3. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:

Θέματα Αγωγής Υγείας

Αθλοπαιδιές

Θέματα Κυκλοφοριακής Αγωγής

Θέματα Αγωγής του καταναλωτή

Θέματα Περιβάλλοντος (κοινωνικού και φυσικού) - Γνωριμία με το τοπικό περιβάλλον

Τεχνολογία

Παιχνίδια με την αριθμητική

Χρήση των ΜΜΕ

Διαχείριση της πληροφορίας

Πολιτισμός - Διαπολιτισμική επικοινωνία και αλληλεπίδραση

Δραστηριότητες με τη χρήση του Ευρώ

Θέματα Ολυμπιακής Παιδείας

Ισότητα των δύο φύλων - Άλλα σύγχρονα θέματα- Θεματικές ενότητες από το Πολυθεματικό βιβλίο

Εικαστικά - Συλλογική δραστηριότητα και έκφραση

Λογοτεχνία

Συμμετοχή και Παρέμβαση σε σχολικά και εξωσχολικά δρώμενα - εκδηλώσεις

Οι φυσικές επιστήμες στην καθημερινή ζωή.

Ώρα βιβλιοθήκης για ελεύθερη ανάγνωση (φιλιαναγνωσία).

Δραστηριότητες ομίλων ενδιαφερόντων και μαθητικών συνεταιρισμών.

4. ΤΑ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Πέρα από τα εκσυγχρονιστικά στοιχεία που αναφέραμε, η Ευέλικτη Ζώνη επιφέρει και πολλές άλλες αλλαγές που εκσυγχρονίζουν και εμπλουτίζουν το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Αναλυτικότερα, η Ευέλικτη Ζώνη με τα εκσυγχρονιστικά στοιχεία αποβλέπει:

1. Να εμπλουτίσει το σχολικό πρόγραμμα με μαθησιακές δραστηριότητες αυξημένης διαθεματικότητας
2. Να εξασφαλίσει χώρο στο ωρολόγιο πρόγραμμα για τα ενδιαφέροντα μαθητών και δασκάλων
3. Να θεσμοθετήσει τον πειραματισμό και να ενθαρρύνει την πρωτοβουλία, τη φαντασία και τη δημιουργικότητα δασκάλων και μαθητών
4. Να διευκολύνει τη μελέτη σημαντικών θεμάτων που δεν είναι δυνατόν να καταλάβουν θέση αναξάρτητου μαθήματος στο αναλυτικό πρόγραμμα(όπως π.χ. αγωγή υγείας, κυκλοφοριακή αγωγή)
5. Να λειτουργήσει ως πλαίσιο ανάπτυξης και μηχανισμός διοχέτευσης διερευνητικών πρακτικών και στάσεων και συλλογικού κλίματος σε όλα τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος
6. Να αναπτύξει εσωτερικά κίνητρα, δεξιότητες αυτορυθμιζόμενης μάθησης και θετική αυτοεκτίμηση μαθητών
7. Να ανατρέψει τη στατικότητα και την προκαθορισμένη ομοιομορφία παραδοσιακών δομών και πρακτικών.

5. Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ

Τα σχολεία που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης προβλέπεται η διάθεση (4) διδακτικών ωρών για τις μικρές τάξεις, (3) για την Τρίτη και την

Τετάρτη, και (2) για την Πέμπτη και Έκτη τάξη, κατά τις οποίες θα πραγματοποιούνται διαθεματικές δραστηριότητες και σχέδια εργασίας.

Η Ευέλικτη Ζώνη μπορεί να λειτουργήσει και ως «φίλτρο», από το οποίο θα περνούν τα διάφορα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα, για να αποκτούν, ανάλογα με την επιτυχία της πιλοτικής εφαρμογής, συστατικό στοιχείο της σχολικής ζωής.

Η Ευέλικτη Ζώνη συμβάλλει στην συνεχή ανανέωση, προσαρμογή και στον εμπλουτισμό της διδακτικής πράξης με επίκαιρα, σύγχρονα και αποτελεσματικά παιδαγωγικά βήματα.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής της Ευέλικτης Ζώνης, το σχολικό ωράριο κατανέμεται σε (3) διδακτικές περιόδους, με έναρξη μαθημάτων στις 8:00, λήξη στις 13:00, και ύπαρξη δύο διαλειμμάτων, 25' το καθένα.

Μπορεί να ενταχθεί κατα την κρίση του Συλλόγου των Διδασκόντων στη δεύτερη ή τρίτη διδακτική περίοδο, κατά προτίμηση ανα δίωρο (όπου είναι εφικτό).

Για παιδαγωγικούς και λειτουργικούς λόγους, την ευθύνη της Ευέλικτης Ζώνης αναλαμβάνει ο δάσκαλος της τάξης, ο οποίος προγραμματίζει ανά τρίμηνο, σε συνεργασία με το Σύλλογο των Διδασκόντων, τις δραστηριότητες που θα αναπτύξει και τις υποβάλλει για έγκριση στον αρμόδιο Σχολικό Σύμβουλο.

Στο τέλος κάθε τριμήνου, και μετά από ανατροφοδοτική ανασκόπηση, επαναπροσδιορίζονται οι αρχές, τα περιεχόμενα και οι σκοποί που τέθηκαν στον αρχικό προγραμματισμό.

6. ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Όσον αφορά **τις δυσκολίες και τα προβλήματα**, το πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης ίσως δε θα έπρεπε να εφαρμόζεται στους μαθητές της Α τάξης από την αρχή της σχολικής χρονιάς, τότε που οι μαθητές δε γνωρίζουν ακόμη ανάγνωση και γραφή, όπως και τα δυο δίωρα του χρόνου να αποτελούν υπερβολή. Δημιουργείται αγωνία ολοκλήρωσης της διδακτέας ύλης, των πέντε σχολικών βιβλίων Γλώσσας, Μαθηματικών, Μελέτης Περιβάλλοντος που έχει αυτή η τάξη. Υπάρχει συνεχής ανασφάλεια για την εύρεση κατάλληλου υλικού που ν' ανταποκρίνεται στους στόχους του θέματος. Οι μαθητές αυτής της τάξης δεν είναι ακόμη ικανοί να κάνουν διάφορες επιλογές, ούτε να συνεργάζονται με το δάσκαλο με τον τρόπο που απαιτεί το πρόγραμμα. Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος υπάρχει η απαίτηση ώστε η όλη εργασία να συγκεντρωθεί και να βιβλιοδετηθεί. Αυτή είναι μια επίπονη, χρονοβόρα και πολυέξοδη κατάσταση, την οποία έπρεπε να αντιμετωπίσει ο δάσκαλος, χωρίς να ικανοποιείται από κάποια αμοιβή ή άλλο κίνητρο.

7. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Για τη βιωσιμότητα της Ευέλικτης Ζώνης μπορούμε να πούμε πως ενέχονται κίνδυνοι αποτυχίας για πολλούς λόγους όπως:

1) διότι οι καινοτομίες προϋποθέτουν ευρύτερες αλλαγές στο μικρο-επίπεδο της σχολικής τάξης και της σχολικής μονάδας και στο μακρο-επίπεδο όλου του σχολικού συστήματος, οι οποίες συνήθως δε γίνονται συντονισμένα και ολοκληρωμένα

2) διότι δημιουργούν στους εκπαιδευτικούς συναισθήματα ανησυχίας και άγχους, γεγονός που δεν διευκολύνει τέτοιες αλλαγές.

Για ν' αποφευχθούν οι παραπάνω κίνδυνοι ίσως θα έπρεπε να εξασφαλισθεί η αναγκαία υποδομή, όπως κατάλληλοι χώροι, σχολικές βιβλιοθήκες και αναλώσιμα αγαθά. Αν η εκπαίδευση με τις υποδομές που απαιτεί στοιχίζει, ας αναλογισθούμε τι θα κοστίσει η αγραμματοσύνη στο μέλλον.

8. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ PROJECT)

Τα νέα δεδομένα για τη διδακτική μεθοδολογία που δημιούργησαν τα διαθεματικά προγράμματα σπουδών έφεραν στην επικαιρότητα τα σχέδια εργασίας, τα οποία διευρύνουν την προσέγγιση των θεμάτων και ενεργοποιούν τις διαδικασίες μάθησης των μαθητών.

Ο καλύτερος τρόπος για να εφαρμοστεί η Διαθεματικότητα είναι το project. Ο όρος προέρχεται από το λατινικό ρήμα *proicicio* που σημαίνει προβάλλω. Στον όρο, λοιπόν, *project* υπάρχει το στοιχείο της «προβολής προς τα εμπρός του εαυτού μου στο κοινωνικό περιβάλλον».

Όταν αναφέρεται στην διδασκαλία αποδίδεται στα ελληνικά με τον όρο "συνθετική εργασία". Η νέα μέθοδος είναι απότοκος της Διαθεματικότητας, μιας εκπαιδευτικής προσέγγισης κατά την οποία σημασία δεν έχει το τέρμα αλλά το ταξίδι. Το μάθημα παίρνει τη μορφή παιχνιδιού, ενώ το θέμα καθορίζεται από τους μαθητές για να εμπίπτει στα ενδιαφέροντά τους. Τα παιδιά πρέπει να δουλεύουν σε ομάδες, να έχει γίνει προγραμματισμός του έργου, η διάρκειά της μπορεί να κυμαίνεται από μία διδακτική ώρα μέχρι και δύο μήνες (π.χ. ένα θέμα τοπικής Ιστορίας) και τέλος όλο αυτό χρειάζεται να παρουσιαστεί τόσο μέσα στην τάξη όσο και εκτός αυτής.

Η έρευνα έχει αποδείξει ότι οι μέθοδοι αυτές ερεθίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών, προωθούν τη συνεργασία και καλλιεργούν στους μαθητές - σε όλα τα

επίπεδα και φάσεις της μαθησιακής διαδικασίας - τις ειδικές γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες που απαιτεί η σημερινή ελληνική κοινωνία.

Έτσι, ο δάσκαλος, στο πλαίσιο της προετοιμασίας του για μια αποτελεσματικότερη παρέμβαση του στη διδακτική διαδικασία, είναι χρήσιμο να προγραμματίσει εναλλακτικά "σενάρια" σχεδίων εργασίας.

- Η μέθοδος Σχεδίων Εργασίας είναι καθαρά μαθητοκεντρική και πραγματοποιείται μέσα σε πλαίσια συλλογικής δράσης των μαθητών.

- Αφετηρία της είναι τα **Σχέδια Εργασίας**. Αυτά έχουν τους προβληματισμούς και τα ενδιαφέροντα μεμονωμένων ατόμων ή του συνόλου της διδακτικής ομάδας.

9. ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΝΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο σχεδιασμός των εργασιών :

- -γίνεται με ευθύνη της ομάδας και
- -στοχεύει, κυρίως στην ολοκλήρωση κάποιου έργου που:
 - ο οδηγεί στη λύση ενός προβλήματος ή
 - ο σε στην απάντηση κάποιου ερωτήματος, ή
 - ο μια χειροτεχνική ή εικαστική σύνθεσηπάντα, βέβαια, μέσα από βιωματικές δραστηριότητες.

Υπάρχει και η δυνατότητα να τεθεί ο προβληματισμός ως πρόταση εκ μέρους του εκπαιδευτικού, με μοναδικό όμως στόχο την κινητοποίηση της ομάδας.

Στο σχεδιασμό μπορούμε να ακολουθήσουμε την εξής σειρά:

1. Έχουμε κάποια πράγματα στον νου μας ή τα βρίσκουμε συζητώντας.
2. Επιλέγουμε τα θέματα και σχηματίζουμε το ρεπερτόριο του διδακτικού έτους.
3. Ελέγχουμε τη δυνατότητα επίτευξης με τα διαθέσιμα μέσα.
4. Τα κατανέμουμε χρονικά κατά μήκος του διδακτικού έτους.

5. Κοινοποιούμε τον ετήσιο προγραμματισμό στον Σχολικό Σύμβουλο

6. Σχεδιάζουμε το πρώτο θέμα:

- **-Στόχοι:** πού περίπου υπολογίζουμε να καταλήξουμε.
- **-Διάρκεια.**
- **-Πηγές:** ποιες, τρόποι πρόσβασης.
- **-Λοιπές διαδικασίες:** π.χ. προγραμματισμοί των εκπαιδευτικών περιπάτων που συνήθως γίνονται από τα σχολεία: ενέργειες πριν και μετά την επίσκεψη.
- **-Μέθοδοι αξιοποίησης των στοιχείων.**

Η διαδικασία εκτέλεσης

Καθοδηγώ τους μαθητές ώσπου να το ολοκληρώσουν και τους βοηθώ.

Βασική προϋπόθεση για τη φάση της οργάνωσης και της υλοποίησης ενός Σχεδίου Εργασίας είναι η ενεργός συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας.

Η περάτωση του Σχεδίου Εργασίας:

- Τελειώνουμε με ένα έργο (κείμενο, -α, εκδήλωση, έκθεση κτλ.).
- Αξιολογούμε το έργο:
 - ο -ως σύλληψη,
 - ο -ως σχεδίαση,
 - ο -ως εκτέλεση και
 - ο -ως αποτέλεσμα
- Παρουσιάζουμε το αποτέλεσμα στην τάξη ή και σε ευρύτερη εκδήλωση.
- Προχωρούμε σε εφαρμογή τους στην καθημερινή σχολική ζωή ή στη συμπεριφορά και στη στάση ζωής των συμμετεχόντων.

Η ολοκλήρωση του έργου είναι δεσμευτική για την ομάδα και για τούτο απαιτείται η ενεργός συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας σε όλη την πορεία διεξαγωγής του σχεδίου εργασίας.

Η μέθοδος αυτή θεωρείται μια **ανοικτή διαδικασία μάθησης** της οποίας τα όρια και οι διαδικασίες της δεν είναι αυστηρά καθορισμένα και που εξελίσσεται ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων. Κατά την επιλογή των θεμάτων και της μεθοδολογίας επεξεργασίας τους θα πρέπει

οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη και να αξιοποιούνται ανάλογα οι δυνατότητες και των παιδιών:

- με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και των παιδιών
- με ιδιαίτερα εθνοτικά, πολιτισμικά, θρησκευτικά, γλωσσικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στην όλη διαδικασία.

10. ΤΟ ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το οργανόγραμμα του Σχεδίου Εργασίας περιλαμβάνει πέντε φάσεις:

- 1) Συλλογικός προγραμματισμός
- 2) Ενδο-ομαδικός προγραμματισμός
- 3) Συλλογική διεξαγωγή του έργου
- 4) Παρουσίαση του έργου των ομάδων και
- 5) Αξιολόγηση έργου.

Οι 5 φάσεις ενός project :

-

Α΄ Φάση

- Επιλογή του θέματος
- Καθορισμός στόχων
Από τους μαθητές
Από τους μαθητές
- Προσεκτικός σχεδιασμός

Βήματα α΄ φάσης

- Διατύπωση ιδεών - Κατασκευή ακτινογράμματος
- Ακριβής προσδιορισμός του θέματος και καθορισμός των ορίων του
 - Καθορισμός των στόχων
 - Σχεδιασμός και περιγραφή - Χρονοδιάγραμμα
 - Καθορισμός ομάδων εργασίας - Κατανομή εργασιών

Β΄ Φάση

- Εξοικείωση παιδιών με τη μεθοδολογία
- Επαφές με εξωσχολικούς παράγοντες
- Καταγραφή βιβλιογραφίας και πληροφοριών, ταξινόμηση, ανάλυση, οργάνωση συγκεντρωθέντος υλικού
- Αξιολόγηση ομάδας - Αυτοκριτική - Λεπτομέρειες

Βήματα Β΄ Φάσης

- Έρευνα, συλλογή πληροφοριών από ειδικούς, τοπικούς φορείς, υπηρεσίες, βιβλία, περιοδικά, ταινίες, διαδύκτιο κτλ
 - Έρευνα πεδίου
 - Ταξινόμηση και ανάλυση πληροφοριών
 - Καταγραφή πηγών και βιβλιογραφίας
- Παρουσίαση στην τάξη των πληροφοριών
 - Αξιολόγηση της πορείας της εργασίας

Γ΄ Φάση

Πραγματοποίηση της εργασίας

Προτεινόμενα βήματα:

- Οργάνωση και αξιοποίηση του υλικού
- Εκπόνηση των εργασιών που ανέλαβαν οι μαθητές
- Σύνθεση των εργασιών των ομάδων και δημιουργία κοινής εργασίας

Δ΄ Φάση

- Αξιολόγηση της συνθετικής εργασίας
 - Από το δάσκαλο
 - Από τους μαθητές
- Η αξιολόγηση γίνεται με βάση τους στόχους που τέθηκαν στην Α΄ φάση
 - Γίνεται έλεγχος
- Γίνονται διορθώσεις και τροποποιήσεις

Ε΄ Φάση

Αξιοποίηση και διάχυση των αποτελεσμάτων με εκτύπωση - δημοσίευση στο διαδίκτυο κλπ.

Πρέπει να τηρηθούν τα εξής:

- Ευχαριστίες σ' αυτούς που βοήθησαν
- Εισαγωγή στο θέμα της εργασίας
 - Περιγραφή της μεθόδου
- Καταγραφή των στοιχείων
 - Συμπεράσματα
 - Προτάσεις
- Βιβλιογραφία

11. ΚΑΤΑΣΤΡΩΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Project)

ΘΕΜΑ: _____

Α ΦΑΣΗ

ΣΤΟΧΟΙ

1. ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ(Μάθημα)	ΣΤΟΧΟΙ (ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Ή ΑΛΛΟΙ)

2. ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Ποια υποθέματα θα απασχολήσουν τα παιδιά;

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΕΙΑΣΤΟΥΝ

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΕΞΩΣΧΟΛΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Β ΦΑΣΗ - ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
ΠΗΓΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΣΧΕΘΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ

ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΗΓΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΕΝΤΟΠΙΣΟΥΝ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΜΗ ΓΡΑΠΤΩΝ ΠΗΓΩΝ

Δ ΦΑΣΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΤΡΟΠΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΤΡΟΠΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΑΣΚΑΛΟ

Ε ΦΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

ΛΟΙΠΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

12. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2002-2003 το 6/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Παραλίας του Νομού Πιερίας εφάρμοσε πιλοτικά το πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων. Η Α' Τάξη του σχολείου, ασχολήθηκε με το θέμα << ΒΡΟΧΕΣ ΚΑΘΕ ΛΟΓΗΣ >>, που αντλούσε το περιεχόμενό του από κάποιο αντίστοιχο θέμα ενός προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ, το οποίο εφαρμόστηκε σε μαθητές της Α' τάξης σχολείων της Αθήνας.

Η επιλογή του θέματος έγινε εξαιτίας της καθημερινής εμφάνισης της βροχής κατά τη διάρκεια του φθινοπώρου του 2002 και της επιθυμίας των μαθητών να γνωρίσουν το φυσικό αυτό φαινόμενο. Οι σκοποί εφαρμογής του προγράμματος ήταν πολλοί: άσκηση κυρίως του προφορικού λόγου σε μαθητές που στην πλειοψηφία τους ήταν αλλοδαποί και παλιννοστούντες. Άσκηση προσανατολισμού, παρατήρησης, ταξινόμησης, χειρισμού συμβόλων, διατύπωσης ερωτημάτων. Αφορμή για γνώσεις σχετικά με το περιβάλλον της υπαίθρου και της πόλης, άμεση επαφή με σημαντικά λογοτεχνικά έργα και έργα ζωγραφικής τέχνης. Εικαστική άσκηση χειροτεχνίας. Κατανόηση της σημασίας της πρόβλεψης του καιρού στην καθημερινή μας ζωή.

Υπήρχαν τέσσερις ενότητες με πολλές δραστηριότητες η καθεμιά και η εξακτίνωση του θέματος έγινε σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα στα μαθήματα της Γλώσσας, της Μελέτης Περιβάλλοντος, της Αισθητικής Αγωγής.

Επιμέρους ενότητες.

1^η Ενότητα: «Βροχές κάθε λογής»

A. Δραστηριότητα: Βροχή στην εξοχή-βροχή στην πόλη.

Οι μαθητές παρακολούθησαν τη βροχή που έπεφτε στο πλακόστρωτο της αυλής του σχολείου. Συζήτησαν τις απορίες τους με τη δασκάλα τους, έγινε εξάσκηση προφορικού λόγου. Επισκέφθηκαν την παραλία, το λιμάνι της Παραλίας. Παρακολούθησαν βιντεο-ταινία για τον κύκλο του νερού, ζωγράρισαν το θέμα.

B. Δραστηριότητα: Το σκηνικό της βροχής.

Μετά την ακρόαση από το cd-player δυο ηχητικών στιγμιότυπων «βροχή στην εξοχή- βροχή στην πόλη» έκαναν σχετική συζήτηση και κατασκεύασαν χειροτεχνία, ένα σκηνικό βροχής στο χωριό κι ένα σκηνικό βροχής στην πόλη.

Γ. Δραστηριότητα: Οι σελίδες της βροχής.

Μετά την ακρόαση λογοτεχνικών αποσπασμάτων από το cd και από την άμεση διήγηση της δασκάλας, τους μοιράστηκαν σχετικές φωτοτυπίες των λογοτεχνικών έργων στις οποίες σημείωσαν με το μολύβι τους λέξεις που γνώριζαν. Σ' αυτό το σημείο οι μαθητές βρισκόταν ακόμη στο προαναγνωστικό στάδιο. Ακολούθησαν ζωγραφιές από τις σελίδες της βροχής.

Δ. Δραστηριότητα: Δώδεκα τοπία πριν από τη βροχή.

Δείχναμε στα παιδιά διαφάνειες μέσω προβολής του προτζέκτορα δώδεκα τοπίων από πίνακες ζωγραφικής μεγάλων Ελλήνων και ξένων ζωγράφων. Παρά τα έντονα εικαστικά στοιχεία η δραστηριότητα ήταν κυρίως γλωσσική.

2^η Ενότητα: «Μια Ανοιξιάτικη βροχή»

A. Δραστηριότητα: Δυο βροχές – δυο εικόνες.

Με αφορμή την επεξεργασία του κεφαλαίου «Μια ανοιξιάτικη βροχή» από το Β' τεύχος της Γλώσσας έγινε συζήτηση για την ανοιξιάτικη και την φθινοπωρινή βροχή, ποιες οι χρησιμότητες της καθεμιάς για τους ανθρώπους.

B. Δραστηριότητα: Πέντε ιστορίες με εικόνες.

Μοιράστηκαν φωτοαντίγραφα με πέντε ιστορίες κόμικς. Τα παιδιά έκοψαν τις εικόνες και τις τοποθέτησαν στη σωστή τους σειρά.

Γ. Δραστηριότητα: Το πιο κατάλληλο ύφασμα.

Έγινε το πείραμα με τρία υφάσματα [βαμβακερό, μάλλινο, πλαστικό] για το ποιο ύφασμα είναι το πιο κατάλληλο να γίνει αδιάβροχο.

3^η Ενότητα: « Ας βρέχει όσο θέλει »

A. Δραστηριότητα: Ας βρέχει όσο θέλει.

Αφού προηγήθηκε η επεξεργασία του κεφαλαίου «Ας βρέχει όσο θέλει» από τη Γλώσσα, έγινε εξακίνωση στη Μελέτη Περιβάλλοντος με συζήτηση για τον καιρό, την Ε.Μ.Υ., το ρόλο των Μετεωρολόγων.

Β. Δραστηριότητα: Παιχνίδι του Μετεωρολόγου.

Τα παιδιά οδηγήθηκαν στην κατανόηση της έννοιας **ΔΕΛΤΙΟ ΚΑΙΡΟΥ** μέσα από ένα ευχάριστο παιχνίδι. Μοιράσθηκαν μικρές κάρτες που απεικόνιζαν οκτώ επαγγέλματα και φωτοαντίγραφα με τέσσερα διαφορετικά δελτία καιρού. Το παιδί που έπαιζε το ρόλο του μετεωρολόγου, έκανε ερωτήσεις στα υπόλοιπα παιδιά, πώς το κάθε δελτίο καιρού μπορεί να επηρεάσει τη δουλειά του την επόμενη μέρα. Τα παιδιά ζωγράφισαν τα οκτώ επαγγέλματα.

Γ. Δραστηριότητα: Πίνακας καιρού.

Από το Δεκέμβριο του 2002 μέχρι το Μάιο του 2003 τα παιδιά συμπλήρωσαν πίνακες καιρού με αντίστοιχα σύμβολα κάθε μέρα.

Δ. Δραστηριότητα: Μια ιστορία με φωνές και εικόνες.

Με την άσκηση αυτή έγινε εξοικείωση στους ρηματικούς τύπους πήγα, μπήκα, βρήκα, πήρα, βγήκα με τη βοήθεια φωτοαντίγραφου.

4^η Ενότητα: «Μικροί δημοσιογράφοι»

Α. Δραστηριότητα: Δημοσκόπηση με ερωτηματολόγιο.

Μοιράσθηκαν ερωτηματολόγια, που έπρεπε τα παιδιά να υποβάλλουν σε τρεις μεγάλους, για το αν θα έμεναν στο σπίτι ή θα πήγαιναν εκδρομή με τη βροχή.

Β. Δραστηριότητα: Συνέντευξη από μεγάλο.

Οι μαθητές με τη δασκάλα τους πήραν συνέντευξη με τη βοήθεια κασετόφωνου από έναν κάτοικο της Παραλίας, ο οποίος τους μίλησε για τις πλημμύρες σε παλαιότερες εποχές που συνέβησαν στην Παραλία, αλλά και για την πλημμύρα στις 17 Δεκεμβρίου του 2002, η οποία προκάλεσε σοβαρές καταστροφές σε σπίτια και καταστήματα.

Μέσα στην τάξη υπήρχε βιβλιοθήκη. Τα παιδιά διάβαζαν τα βιβλία της αρεσκείας τους στη μοκέτα, στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο της τάξης, όπου επίσης ζωγράφιζαν και διάφορα ομαδικά έργα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

1. ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Γεμάτο δράση, πρωτοβουλίες και δημιουργικότητα μπορεί να γίνει το Ολοήμερο Σχολείο, με τη διαθεματικότητα.

Σύμφωνα με όσα προαναφέραμε, αντιλαμβανόμαστε ότι, η καινοτομία της Ευέλικτης Ζώνης διευκολύνει πολύ τη Διαθεματικότητα. Αν η Ευέλικτη Ζώνη διευκολύνει το δάσκαλο για την εφαρμογή της Διαθεματικότητας, το Ολοήμερο Σχολείο τον αναγκάζει να την εφαρμόσει, αφού έτσι αυτό θα είναι όπως το οραματίζονται οι Έλληνες εκπαιδευτικοί. Ενώ δηλαδή με την Ευέλικτη Ζώνη αφαιρούμε ώρες από κάποια μαθήματα για να οργανώσουμε μέσα σε αυτό το χρόνο τη Διαθεματική ενότητα, στο Ολοήμερο Σχολείου έχουμε πολλές ώρες ελεύθερες, οι οποίες πρέπει να καλυφθούν με ένα πρόσθετο πρόγραμμα. Επομένως, όπως αντιλαμβανόμαστε, η διαθεματικότητα είναι αυτή η οποία επέβαλλε το θεσμό του ολοήμερου σχολείου.

Το Πιλοτικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο ως παιδαγωγική, διδακτική πρόταση, ως διαφορετική φιλοσοφία- οπτική για τη διατύπωση των στόχων της εκπαιδευτικής διαδικασίας διατυπώθηκε στο ν. 2525/ 97. Σ' αυτό ως προσδοκία εγκεντρίστηκε σημαντικό μέρος της στοχοθεσίας της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, την οποία η πολιτεία ευαγγελίστηκε τη δεδομένη χρονική περίοδο.

Αποτελεί μια «καινοτομία» στην πρωτοβάθμια ελληνική εκπαίδευση που εφαρμόστηκε συστηματικά το σχολικό έτος 1999 – 2000 σε 28 δημοτικά σχολεία της χώρας.

Η «καινοτομία» συνίσταται στο ότι τα παιδιά παραμένουν στο σχολείο 2 με 2,5 ώρες παραπάνω (περίπου μέχρι τις 4 το απόγευμα) ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ. Το 1998 με υπουργική απόφαση (Γ1/884/1998) καθιερώθηκε και το «Ολοήμερο Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου». Η διαφορά με το πρώτο είναι ότι στο σχολείο αυτό είναι προαιρετική η φοίτηση. Η «φιλοσοφία» και η ουσία των δύο αυτών τύπων σχολείων είναι σχεδόν η ίδια.

-Γιατί πάμε στο ολοήμερο σχολείο, ποιοι οι στόχοι του και πως εξελίχτηκε η όλη υπόθεση ως τώρα;

Εδώ και αρκετά χρόνια παρατηρούμε πολλές αλλαγές σε Εθνικό, Ευρωπαϊκό

και Παγκόσμιο επίπεδο.Αλλαγές στην οικονομία, στις μεταφορές, στην επικοινωνία, στην εργασία. Παρατηρούμε επίσης μια έκρηξη στον τομέα των γνώσεων και πληροφοριών.

Τα πάντα γύρω μας αλλάζουν!

Αλλάζει ο θεσμός της οικογένειας και η λειτουργία της.

I. Περάσαμε στην πυρηνική οικογένεια,

II. Εργάζονται και οι δυο σύζυγοι,

III. Έχουμε έλλειψη υποστήριξης από παππούδες, γιαγιάδες κ.τ.λ.

Μια τρίτη διαπίστωση των τελευταίων ετών είναι η εξάντληση των δυνατοτήτων παροχής σύγχρονης εκπαίδευσης των ολιγοθέσιων σχολείων. Και το σημαντικό σ' αυτήν την περίπτωση δεν είναι ο μικρός αριθμός μαθητών μόνο ή ο μικρός αριθμός δασκάλων, αλλά το γεγονός ότι τα παιδιά αυτά ζουν κατά κανόνα σε μη μορφωσιογόνο περιβάλλον, περιβάλλον αποστερημένο από πλούσια πολιτιστικά ερεθίσματα.

Κι ένα τέταρτο δεδομένο, είναι η έκρηξη των γνώσεων και πληροφοριών που ήρθε , μέσα από την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και τη δημιουργία της κοινωνίας της πληροφορίας.

Υπάρχει λοιπόν ανάγκη για εισαγωγή στο σχολείο νέων αντικειμένων: πληροφορικής, εμβάθυνση στις ξένες γλώσσες, καλλιτεχνικών μαθημάτων, θεατρικής αγωγής κ.λ.π. που απαιτούν επιπλέον διδακτικό χρόνο!

Πού όμως θα βρεθεί αυτός στο υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου;

Όλα αυτά οδήγησαν την πολιτεία στη θέσπιση ενός νέου τύπου σχολείου, που εδώ και 4-5 χρόνια καλούμε Ολοήμερο σχολείο και του οποίου η αποδοχή από μεγάλο μέρος γονέων υπήρξε θα έλεγα ενθουσιώδης.

Απαιτούνται αλλαγές στην εκπαίδευση!

Θέλουμε μια εκπαίδευση για έναν πολίτη που θα λειτουργεί σε τρία επίπεδα:

1. Το Εθνικό: Θέλουμε έναν πολίτη με βαθιά ριζωμένη την εθνική και πολιτιστική μας ταυτότητα, που θα βοηθήσει την αναγνώριση κι αποδοχή της διαφορετικότητας και ταυτόχρονα την ανάγκη για ειρηνική συνύπαρξη και διάλογο.

2. Το Ευρωπαϊκό: Έναν πολίτη έτοιμο να ενταχθεί έτσι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την παγκόσμια κοινωνία χωρίς ν' απειλείται από τον αφανισμό και την αλλοτρίωση, την ισοπέδωση των ανθρωπίνων αξιών και των εθνικών ταυτοτήτων.

3. Το Παγκόσμιο.

Όλα αυτά σηματοδοτούν, μια διαφορετική παιδεία απ' αυτήν που γνωρίσαμε τις περασμένες δεκαετίες.

Ένα διαφορετικό σχολείο απ' αυτό που βιώσαμε σαν μαθητές αλλά και προωθήσανε οι εκπαιδευτικοί μας τα τελευταία 20-30 χρόνια.

Χρειαζόμαστε ένα σχολείο που δε θα περιορίζεται στη μετάδοση των γνώσεων μόνο, αλλά θα προσφέρει ικανά ποσότητα και ποιότητα ανθρωπιστικής παιδείας, αποβλέποντας ταυτόχρονα στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικής συμμετοχής των μαθητών μας –αυριανών πολιτών- στα κοινωνικά δρώμενα.

Στις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν επιβάλλεται έτσι αναθεώρηση του ρόλου του σχολείου το οποίο πρέπει πλέον να συμπεριλαμβάνει στα προγράμματά του την παιδαγωγική ευθύνη των μαθητών τις ώρες, που απουσιάζουν από το σπίτι οι γονείς.

Οφείλει να διαμορφώσει ένα περιβάλλον μορφωσιογόνου, χωρίς να τυποποιεί τη συμπεριφορά τους και να τιθασεύει τον αυθορμητισμό του παιδιού.Ν' αποφεύγει δηλαδή τη σχολειοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών.

Το ολοήμερο σχολείο με τα νέα γνωστικά αντικείμενα που προσφέρει, συμβάλλει πρώτα στην ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης ενώ παράλληλα με το εξάισιο σχολικό περιβάλλον που προσφέρει, παρέχει ασφαλή εκπαιδευτική επίβλεψη. Ακόμα μπορεί να μειώσει μαθησιακά προβλήματα.

Εξαιτίας όλων των υψηλών προσδοκιών, το ολοήμερο σχολείο αποτελεί νέο τρόπο στην οργάνωση και λειτουργία της κάθε σχολικής μονάδας, ενώ αντιπροσωπεύει μια ριζική αλλαγή που αντιλαμβανόμαστε το ρόλο του σχολείου. Μέσα από το ολοήμερο αναβαθμίζεται η διδακτική των μαθημάτων, ουσιαστικοποιείται ο ρόλος και η προσφορά του εκπαιδευτικού, τα παιδιά θέτουν υψηλούς στόχους και ως εκ τούτου συμβάλλει αποτελεσματικά στον περιορισμό της σχολικής αποτυχίας.

Το ολοήμερο δημοτικό σχολείο αποτελεί ένα βασικό εκπαιδευτικό μοντέλο που σχετίζεται με εκπαιδευτικά και πολιτιστικά πρότυπα. Για παράδειγμα η σχολική ζωή κατανέμεται τόσο στις πρωινές όσο και στις μετα-μεσημβρινές ώρες. Το σχολικό πρόγραμμα είναι ανοικτό και ευέλικτο και εμπλουτίζεται με νέα γνωστικά αντικείμενα, ενθαρρύνει τις δημιουργικές δραστηριότητες των μαθητών, υποστηρίζεται από την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, λαμβάνει υπόψη τις απαιτήσεις της κάθε κοινωνίας και προωθεί προγράμματα επικοινωνίας και συμβουλευτικής υποστήριξης παιδιών και γονέων. Ερχόμενοι στην πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας, χρειάζεται ριζική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος, που να περιλαμβάνει νέες συνθήκες σχολικής ζωής και διαδικασίες μάθησης, νέα γνωστικά αντικείμενα και αναπροσαρμοσμένο πρόγραμμα σπουδών, κάτι που ο θεσμός «ολοήμερο σχολείο» μπορεί να πετύχει.

-Όμως κάτω από ποιες προϋποθέσεις και σκοπούς μπορεί να λειτουργήσει το ολοήμερο σχολείο;

Βασική προϋπόθεση είναι ο εξοπλισμός μιας σχολικής μονάδας με εργαστήρια (πληροφορικής, φυσικών επιστημών, αισθητικής αγωγής, ξένων γλωσσών) με βιβλιοθήκες και αναγνωστήρια, με αίθουσες μουσικής και πολλαπλών χρήσεων, με γυμναστήριο και εστιατόριο. Επίσης απαραίτητος είναι ο εξοπλισμός του σχολείου με σύγχρονο εποπτικό, παιδαγωγικό υλικό καθώς και νέα μέσα και τεχνολογίες. Όλα αυτά έχουν στόχο να κάνουν το μάθημα πιο προσιτό και ενδιαφέρον, ενώ παράλληλα δίνεται η δυνατότητα στο μαθητή να εμπεδώσει καλύτερα την ύλη, να μην αδιαφορήσει, κάτι που μπορεί να τον οδηγήσει στην εγκατάλειψη της μαθησιακής διαδικασίας.

Ταυτόχρονα με το εκπαιδευτικό υλικό που παρέχει το ολόήμερο σχολείο για την εμπέδωση της ύλης, σ' αυτό μπορεί να βοηθήσει και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών με αποτέλεσμα καλύτερες επιδόσεις.. Με την διδασκαλία νέων γνωστικών αντικειμένων, όπως το θεατρικό παιχνίδι, η πληροφορική, οι ξένες γλώσσες, η μουσικοκινητική αγωγή και αισθητική, η ελληνική μυθολογία και άλλα, προστίθενται στο πρόγραμμα μαθήματα που θα φανούν χρήσιμα στο μέλλον για τους μαθητές, ενώ δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να καλλιεργήσουν δεξιότητες και να δουν τις κλίσεις τους. Η καλλιέργεια των κλίσεων γίνεται το έναυσμα για να θέλει το παιδί να βρίσκεται στο σχολείο, να συμμετέχει και να έχει καλές επιδόσεις, να διοχετεύει σε αυτό την ενέργειά του και να μην έχει «εξωσχολικές ανησυχίες».

Ακόμα το γεγονός ότι το σχολείο πλέον παρέχει δυνατότητες που μόνο στην ιδιωτική παιδεία μέχρι τώρα μπορούσαμε να τις ανακαλύψουμε, βελτιώνει συνολικά το εκπαιδευτικό επίπεδο των παιδιών διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, όπου οι δύσκολες κοινωνικές συνθήκες, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων και οι υπόλοιποι κοινωνικοί παράγοντες, συχνά μέχρι τώρα οδηγούσαν αρχικά στη σχολική αποτυχία και αργότερα στη σχολική εγκατάλειψη.

Παρακάτω γίνεται μια συνοπτική αναφορά στον εξοπλισμό των σχολείων:

Εξοπλισμός ' αιθουσών-εργαστηρίων' σχολείου

Σε κάθε σχολική μονάδα του προγράμματος θα υποστηριχτεί η διαμόρφωση και ο εξοπλισμός πρόσθετων "ειδικών" αιθουσών, όπως : - Αίθουσα Πληροφορικής : (10 υπολογιστές, Εκτυπωτής, σύνδεση με το διαδίκτυο, κ.λπ.) - Αίθουσα Αισθητικής αγωγής - Τεχνολογίας - Εργαστήριο Φυσικών επιστημών

Εξοπλισμός 'ειδικών χώρων' του σχολείου

Σε κάθε σχολική μονάδα θα διαμορφωθεί/μετατραπεί κατάλληλα, η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων σε αίθουσα γεύματος, ψυχαγωγίας, εκδηλώσεων, κλ.π. Επιπρόσθετα, θα υποστηριχθεί σε κάθε σχολική μονάδα, εφόσον υπάρχουν διαθέσιμοι, η διαμόρφωση και ο εξοπλισμός χώρων, όπως : Βιβλιοθήκης - Αναγνωστήριου, κλειστού γυμναστηρίου, κα.

Αισθητική, παιδαγωγική και διδακτική αναβάθμιση της σχολικής αίθουσας

Θα υποστηριχθεί η αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση κάθε σχολικής αίθουσας (βάψιμο τοίχων, αλλαγή επιφάνειας θρανίων, αλλαγή δαπέδου, κουρτίνες κ.ά.). Η παρέμβαση στις επιμέρους αίθουσες του σχολείου περιλαμβάνει τα παρακάτω στάδια:

α. Οργάνωση και διαμόρφωση του χώρου της αίθουσας. Νέα διαρρύθμιση της αίθουσας, ώστε να διευκολύνεται η συμμετοχική και η διαπροσωπική επικοινωνία.

β. Παιδαγωγική, λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση της κάθε αίθουσας με εργασίες, όπως: Χρωματισμός τοίχων, τοποθέτηση κουρτινών, επίστρωση με πλαστικό δάπεδο, αλλαγή επιφάνειας θρανίων και διαφορετική οργάνωσή τους στο χώρο.

γ. Κατασκευή και διαμόρφωση βιβλιοθήκης αίθουσας.

δ. Εξοπλισμός αίθουσας με τα απαραίτητα εποπτικά μέσα διδασκαλίας.

ε. Εκπαιδευτικό υλικό. Ενίσχυση της βιβλιοθήκης της τάξης με αγορά βιβλίων, CD, βιντεοκασετών, σλάιτς, διαφανειών και άλλου υποστηρικτικού υλικού.

στ. Εφαρμογή καινοτόμων διδακτικών προσεγγίσεων και εναλλακτικών μεθόδων διδασκαλίας (μαθητοκεντρική, ομαδοσυνεργατική, κ.ά.).

Βελτίωση των αιθουσών του διευθυντή και του συλλόγου των διδασκόντων

Θα γίνουν οι απαραίτητες βελτιώσεις και θα εξοπλιστούν με μέσα και υλικό οι αίθουσες του διευθυντή και του συλλόγου των διδασκόντων.

Παρεμβάσεις στον αύλειο και τους κοινόχρηστους χώρους

Θα υπάρξουν παρεμβάσεις στον αύλειο χώρο για την ενίσχυση παιδαγωγικών δραστηριοτήτων (διαμόρφωση παιδότοπων) και τους κοινόχρηστους χώρους στο πλαίσιο της ενεργοποίησης των 'μαθητικών ομίλων'. Η αξιοποίηση των κοινόχρηστων χώρων (διάδρομοι, χωλ, κ.ά.) του σχολείου θα γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκτήσουν νέες χρήσεις και να διαμορφωθούν σε εστίες ενδιαφέροντος των μαθητών, όπως περιοχές - επιφάνειες "έκφρασης και επικοινωνίας" για μαθητικές δραστηριότητες, πολιτιστικά γεγονότα, κ.λπ.

Ερμάρια μαθητών

Προβλέπεται να τοποθετηθούν ερμάρια μαθητών στους διαδρόμους του σχολείου για την τοποθέτηση των προσωπικών αντικειμένων των μαθητών.

Παραγωγή διδακτικού υλικού

Η παραγωγή του διδακτικού υλικού αφορά την εκτύπωση βιβλίων-οδηγών για το μαθητή και το δάσκαλο, σημειώσεις, διαφάνειες, σλάιντς, ταινίες και άλλο υποστηρικτικό υλικό της ενισχυτικής διδασκαλίας, των επιλεγόμενων μαθημάτων και των νέων γνωστικών αντικειμένων του προγράμματος σπουδών.

Υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό

Όλες οι σχολικές αίθουσες θα υποστηριχθούν με εκπαιδευτικό υλικό (χάρτες, κασέτες, διαφάνειες, σλάιτς, CD-rom, κ.ά.) το οποίο θα κρίνεται απαραίτητο για τις γνωστικές και διδακτικές απαιτήσεις των γνωστικών περιοχών του βασικού προγράμματος σπουδών κάθε τάξης.

Αναλώσιμα και λειτουργικά έξοδα

Κάθε σχολική μονάδα θα ενισχυθεί με το αναγκαίο ποσό για τα λειτουργικά έξοδα (ΟΤΕ, INTERNET κ.ά.) και τα αναλώσιμα έξοδα του προγράμματος, τα οποία αφορούν κυρίως την ενίσχυση των νέων γνωστικών αντικειμένων που θα υλοποιηθούν με τη μέθοδο "project" και τις δημιουργικές δραστηριότητες των μαθητών και κατά δεύτερο λόγο τα αναλώσιμα των μαθημάτων του κανονικού προγράμματος σπουδών του σχολείου.

Γεύμα μαθητών

Το ελαφρύ μεσημεριανό γεύμα των μαθητών (σάντουιτς, χυμός, γάλα, φρούτα κ.λπ.) θα γίνεται με ευθύνη των γονέων. Για τις ανάγκες του γεύματος των μαθητών θα διαμορφωθεί και θα εξοπλιστεί κατάλληλα (τραπέζια, καθίσματα, ψυγεία, φούρνοι κ.λπ.), ο χώρος πολλαπλών χρήσεων της σχολικής μονάδας.

Φύλαξη σχολείου

Ένα από τα σημαντικά ζητήματα που ανακύπτει εξαιτίας του εξοπλισμού του σχολείου με εποπτικά μέσα διδασκαλίας και εκπαιδευτικό υλικό, αλλά και λόγους γενικότερης προστασίας του σχολικού περιβάλλοντος, είναι αυτό της φύλαξης του σχολείου με την τοποθέτηση προστατευτικών κιγκλιδωμάτων και την πρόσληψη φύλακα. Το ζήτημα της φύλαξης της σχολικής μονάδας θα αντιμετωπισθεί με τη συνεργασία του ΥΠΕΠΘ με την τοπική αυτοδιοίκηση και το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων του σχολείου.

Βοηθητικό προσωπικό σχολείου

Η διεύρυνση του ωρολόγιου προγράμματος του σχολείου και ο εμπλουτισμός των δραστηριοτήτων της σχολικής ζωής (προαιρετική υποδοχή μαθητών, γεύμα μαθητών, επίβλεψη - προστασία μαθητών, κα) καθιστούν αναγκαία την πρόσληψη του απαραίτητου βοηθητικού προσωπικού. Το ζήτημα της πρόσληψης και του καθορισμού των σχέσεων εργασίας του απαραίτητου, για κάθε σχολική μονάδα, βοηθητικού προσωπικού θα αντιμετωπισθεί με τη συνεργασία του ΥΠΕΠΘ με την τοπική αυτοδιοίκηση και το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων του σχολείου.

Έτσι λοιπόν, το «ολοήμερο σχολείο» καταπολεμά στη ρίζα το βασικότερο συστατικό της σχολικής αποτυχίας, καταπολεμά τις ανισότητες που πηγάζουν από το οικογενειακό περιβάλλον, ενώ έχει σαν αποτέλεσμα τα παιδιά να κατανοήσουν την ύλη από προσωπική εμπειρία και επαφή με το διδακτικό υλικό, να μη διαφοροποιούνται ως προς τη δυνατότητα μελέτης, εξαιτίας αντικειμενικών ή περιβαλλοντικών συνθηκών, αλλά μόνο ως προς την προσωπική τους διάθεση, τη θέληση και το ενδιαφέρον τους για τη σχολική προετοιμασία. Μια θέληση, που αν δεν πηγάζει από το οικογενειακό περιβάλλον, θα πρέπει να ενισχύεται από το σύμβουλο/ψυχολόγο του σχολείου.

Βασικός σκοπός του ολοήμερου σχολείου είναι η αναβάθμιση και η βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσα από την αναδιοργάνωση του σχολείου χρησιμοποιώντας ως στρατηγική, τη βελτίωση της αισθητικής του σχολικού χώρου, τον εμπλουτισμό του προγράμματος σπουδών και την διεύρυνση του ωρολόγιου, στο πλαίσιο της ενίσχυσης του μορφωτικού, πολιτιστικού και κοινωνικού ρόλου του σχολείου.

Το ολοήμερο σχολείο θα πρέπει να είναι ένας χώρος όπου οι μαθητές θα μπορέσουν να αναπτύξουν δεξιότητες, να καλλιεργήσουν την προσωπικότητά τους και το χαρακτήρα τους, ενώ παράλληλα να γίνουν υπεύθυνοι και δημιουργικοί. Θα μπορέσουν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική τους δυνατότητα αλλά και να αναπτύξουν τη φαντασία τους. Τους δίνεται η ευκαιρία μέσα από το ολοήμερο να μην αντιμετωπίσουν σοβαρά μαθησιακά προβλήματα, ενώ παράλληλα να γίνουν υπεύθυνοι και δημιουργικοί. Θα μπορέσουν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική τους δυνατότητα αλλά και να αναπτύξουν τη φαντασία τους. Τους δίνεται η ευκαιρία μέσα από το ολοήμερο να μην αντιμετωπίσουν βασικά μαθησιακά προβλήματα, ενώ παράλληλα περνούν από το στάδιο του «εγώ», του «αποκλεισμού», στο στάδιο του «εμείς». Άρα μαθαίνουν να συνεργάζονται, να συνυπάρχουν, αποδεχόμενοι τον άλλο.

2. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Οι σκοποί του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου γίνονται ορατοί από όσα εκτέθηκαν παραπάνω και επιμερίζονται στους παρακάτω παιδαγωγικούς και κοινωνικούς σκοπούς και στόχους:

Α΄ Παιδαγωγικοί:

Εμπλουτισμός του αναλυτικού προγράμματος με τη διδασκαλία επιπρόσθετων γνωστικών αντικειμένων και δραστηριοτήτων και με την εισροή στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού, που παραγκωνίζονται κατά κανόνα από τη λόγια αντίληψη περί σχολείου (π.χ. καλαθοπλεκτική),

Επαναπροσδιορισμός της διδακτικής πράξης με ανανέωση των μεθόδων διδασκαλίας, που από μετωπικές καταβάλλεται προσπάθεια να γίνουν κυρίως συνεργατικές-διερευνητικές, π.χ. μέθοδος Project,

Καλύτερη συνεργασία δασκάλου-μαθητών,

Διεπιστημονική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων,

Ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας και της σχολικής προετοιμασίας στα πλαίσια του σχολείου.

Β΄ Κοινωνικοί:

Περιορισμός της παραπαιδείας και οικονομική ανακούφιση ιδιαίτερα των χαμηλότερων στρωμάτων,

Περιορισμός της ανισότητας με προσφορά νέων γνωστικών αντικειμένων και περισσότερη ενίσχυση των αδύνατων μαθητών, (εδώ μπαίνουν και τα Ολοήμερα σχολεία),

Κάλυψη των αναγκών των εργαζομένων,

Υπεύθυνη και εποικοδομητική επίβλεψη των μαθητών,

Ανάπτυξη ουσιαστικής διαπροσωπικής επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών και αποδοχή της ετερότητας, μέσα από τη βαθύτερη γνωριμία της κουλτούρας του άλλου,

Καταπολέμηση των ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού,

Περιορισμός της παιδικής παραβατικότητας,

Ενεργοποίηση των γονέων και της τοπικής αυτοδιοίκησης, ώστε το σχολείο να τεθεί στο επίκεντρο της ζωής των τοπικών κοινωνιών.

3. ΤΑ ΠΡΟΤΕΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Το ολοήμερο σχολείο μόνο προτερήματα μπορεί να έχει, αφού συμβάλλει στη συνολική ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού μέσα από διάφορα είδη γνωστικών διαδικασιών.

Το βασικότερο όμως προτέρημα του ολοήμερου αφορά τον εκπαιδευτικό, ο οποίος πλέον συμβουλεύει, ενισχύει και οδηγεί τις προσπάθειες των μαθητών. Τους μαθαίνει πως να μαθαίνουν και παράλληλα να αναπτύσσουν τις έμφυτες τάσεις και τα ταλέντα τους. Ο δάσκαλος πλέον εισάγει τα παιδιά στη γνώση, τη χαρά της ανακάλυψης και την ικανοποίηση από το μαθησιακό επίτευγμα, δημιουργώντας ένα συνεχές κίνητρο μάθησης για τους μαθητές. Ο δάσκαλος διαμορφώνει το πρόγραμμα έτσι ώστε να γίνονται πολλά πράγματα από τα οποία γίνεται πιο αποτελεσματική η εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ μέσα από τη «μελέτη», που γίνεται κυρίως τις μετα-μεσημβρινές ώρες, βοηθά το μαθητή να ολοκληρώσει την πρόσκτηση και την εμπέδωση της γνώσης στο σχολείο. Ο εκπαιδευτικός τώρα πια στο ολοήμερο σχολείο χρησιμοποιεί τις νέες τεχνολογίες ως μέσο υποστήριξης της διδασκαλίας και της μάθησης.

Παράλληλα με τα παραδοσιακά σχολικά εγχειρίδια, νέα εργαλεία μάθησης αξιοποιούνται ήδη στο ολοήμερο σχολείο. Ένα από τα πιο σημαντικά μέσα νέας τεχνολογίας είναι το internet, η επικοινωνία των μαθητών με συνομηλίκους τους ή ακόμα η μάθηση εξ αποστάσεως. Το διαδίκτυο αποτελεί πλέον για το δάσκαλο και τους μαθητές εργαλείο μάθησης και επικοινωνίας. Αξιοποιείται από τους μαθητές ως πηγή πληροφοριών, γνώσης και ψυχαγωγίας.

Μέσα από το internet δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να αποκτήσουν πληροφορίες, να γνωρίσουν νέους πολιτισμούς καθώς και να επικοινωνήσουν με ειδικούς και να συνεργαστούν με μαθητές από όλο τον κόσμο.

Στο ολοήμερο δημοτικό σχολείο η αξιοποίηση των Η/Υ και του διαδικτύου προσφέρονται ως εργαλεία έκφρασης, διδασκαλίας, μάθησης και επικοινωνίας για όλους. Η διαδικασία αυτή επικεντρώνεται στο καλύτερο μαθησιακό αποτέλεσμα μέσω της επεξεργασίας των πληροφοριών από τους μαθητές. Οι μαθητές με τη βοήθεια του δασκάλου ενθαρρύνονται να προχωρήσουν πέρα από τη πληροφορία, κρατώντας μια κριτική στάση απέναντι της, μαθαίνουν να αντιμετωπίζουν με συστηματικό τρόπο προβλήματα και καταστάσεις, ενώ ο γραπτός και προφορικός λόγος αποκτά πληρότητα.

Χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες ως εργαλείο μάθησης, οι μαθητές μαθαίνουν πως να μαθαίνουν. Κάθε τάξη κάνει δυο με τρεις φορές την εβδομάδα στην αίθουσα υπολογιστών με στόχο να πάρει μέρος σε εκπαιδευτικές

δραστηριότητες με ύπαρξη συγκεκριμένων παιδαγωγικών αρχών, με αντιστοίχιση του περιεχομένου με τους εκπαιδευτικούς στόχους του προγράμματος στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση που εφαρμόζεται η μάθηση μέσω των υπολογιστών, ορθή επιλογή τεχνολογικών εργαλείων που χρησιμοποιούνται καθώς και η κατάλληλη οργάνωση του περιεχομένου των δραστηριοτήτων, η μέθοδος διδασκαλίας, η επιλογή επικοινωνιακού μοντέλου, η πλήρης αξιοποίηση του σχολικού χρόνου, η οργάνωση των ομάδων καθώς και ο καθορισμός του ρόλου όσων εμπλέκονται στη μαθησιακή διδασκαλία.

Ο ρόλος του δασκάλου λοιπόν στο ολόημερο σχολείο είναι διαφορετικός. Ο εκπαιδευτικός είναι ο προμηθευτής γνώσης. Είναι αυτός που διευκολύνει, συντονίζει, συνεργάζεται και βοηθά, όπου είναι απαραίτητο, κρίνει το μαθησιακό αποτέλεσμα όχι με βάση την αποστήθιση των πληροφοριών, ούτε χρησιμοποιώντας το ίδιο κριτήριο αξιολόγησης για όλους τους μαθητές. Αντίθετα, ο εκπαιδευτικός εκπαιδεύει και παρατηρεί κάθε μαθητή χωριστά. Τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας γίνονται ορατά και στη διδασκαλία των υπολοίπων μαθημάτων, καθώς οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν ήδη τόσο τις πιθανές αδυναμίες, όσο και τις πιθανές δεξιότητες των μαθητών. Έτσι είναι σε θέση να καταναείμουν κατάλληλα τους ρόλους στις ομάδες εργασίας, οι οποίες παίρνουν μέρος στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Ένα άλλο προτέρημα του ολόημερου δημοτικού σχολείου, που στοχεύει στην καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας, είναι η ενισχυτική διδασκαλία. Παρέχεται η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να εντοπίσουν τα αδύνατα σημεία κάθε μαθητή και σε συνεργασία με άλλο εκπαιδευτικό καλύπτουν τα κενά, που για διάφορους δημιουργούνται κατά την πρόσκτηση της γνώσης από τους μαθητές. Έτσι αυτοί εντάσσονται στο κορμό και όχι στο περιθώριο της σχολικής τάξης και της μαθησιακής διαδικασίας ενώ βελτιώνουν τις επιδόσεις τους και έτσι αποτρέπεται και μακροχρόνια η σχολική εγκατάλειψη.

Σε καμία περίπτωση δεν εννοούμε την ενισχυτική διδασκαλία ως φροντιστήριο, περισσότερο συνιστά μια εξατομικευμένη ενασχόληση του εκπαιδευτικού, κατά τη διάρκεια της μελέτης, με το μαθητή που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα στο να ολοκληρώσει τα καθήκοντα του. Η δράση δεν αφορά μόνο τους αδύνατους μαθητές αλλά και την ενίσχυση και καθοδήγηση για αξιοποίηση κάθε ιδιαίτερης έφεσης ή κλίσης και των μαθητών που έχουν αυξημένο κίνητρο μάθησης.

Ένα ακόμα προτέρημα του ολόημερου σχολείου είναι το γεγονός ότι οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να επισκέπτονται χώρους παραγωγικών δραστηριοτήτων και προσφοράς υπηρεσιών, όπως δημόσιες υπηρεσίες, πολυκαταστήματα, μουσεία, κέντρα άθλησης κ.α. Εκεί μπορούν για παράδειγμα να έχουν την εμπειρία να υποδηθούν ρόλους ή να πάρουν συνεντεύξεις. Αυτή η βιωματική εμπειρία θα έχει σαν αποτέλεσμα να κατανοήσουν τη δυναμική του ανθρώπινου και κοινωνικού περιβάλλοντος ενώ παράλληλα θα μπορέσουν να αξιοποιήσουν τα στοιχεία που συλλέγουν στη μελέτη και εμπέδωση των μαθημάτων όπως Γλώσσα, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία και αλλού.

Επίσης ευκολότερα εντάσσονται και κατανοούν την κοινωνία των μεγάλων, γίνονται χρήσιμοι για την κοινωνία. Τέλος αφυπνίζονται έγκαιρα τα ταλέντα και οι κλίσεις, με ασφαλή συνέπεια ένα μελλοντικό προσανατολισμό των μικρών μαθητών.

Υπάρχει κάποια συγκεκριμένη μεθοδολογία σύμφωνα με την οποία λειτουργεί το ολοήμερο σχολείο συνολικά αλλά και ειδικά σε κάθε μάθημα. Στο ολοήμερο δημοτικό σχολείο καταργείται η μετωπική διδασκαλία.

Το παιδί είναι σε θέση να διερευνά και να ανακαλύπτει τη γνώση, μόνο του και σε ομάδες, με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Εκπαιδεύει το μαθητή να αναζητεί τη γνώση, όχι μόνο έχοντας ως πηγή το δάσκαλο ή ένα συγκεκριμένο βιβλίο αλλά και από άλλες πηγές, όπως το διαδίκτυο, νέες τεχνολογίες και μέσα από τα εργαστήρια, κυρίως όμως από τη βιβλιοθήκη.

Οι μικρότερης ηλικίας μαθητές μπορούν να βοηθηθούν από τους μεγαλύτερους. Έτσι η συνδυαστική αυτή διαδικασία οδηγεί σε μια αυθόρμητη αναζήτηση της γνώσης κατά την οποία προκαλείται τόνωση του αυτοσυναισθήματος στα μεν πιο μεγάλα, επειδή τους δίνεται η εντύπωση ότι είναι χρήσιμα και σπουδαία, στα δε πιο μικρά επειδή αναβαθμίζεται η εικόνα αυτού που έχουν με την ενασχόληση μαζί τους και το σεβασμό που τους δείχνουν τα πιο μεγάλα. Παράλληλα βελτιώνεται το γνωστικό επίπεδο των μικρών μαθητών, εφόσον τα πιο μεγάλα εμπλουτίζουν και οργανώνουν καλύτερα τη γνώση τους για να μπορέσουν και να τη μεταδώσουν αναπτύσσοντας την κριτική τους ικανότητα, επειδή αυτά θα πρέπει να επιλέγουν το «τι» και το «πώς» της προσπάθειας συνεργασίας με τα πιο μικρά.

Η ηλικιακή προσέγγιση με τους μεγαλύτερους μαθητές, οι οποίοι παραμένουν ισότιμοι με τους μικρότερους, βοηθάει στην άμεση κατανόηση και επικοινωνία και λειτουργεί ως άμεσο κίνητρο μάθησης. Τέλος αυτή η δυναμική της επικοινωνίας, εκτός όλων των άλλων, καλλιεργεί την «αποδοχή του άλλου» και αναπτύσσει τη δημιουργικότητά τους στις δραστηριότητες που προβλέπει το πρόγραμμα του σχολείου.

Η πρόσκτηση της γνώσης γίνεται για το μικρό μαθητή συνδιαστικά και εμπεδώνεται μέσω διαφορετικών δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα στο μάθημα της Γεωγραφίας οι μαθητές παίρνουν πληροφορίες και τα πρώτα ερεθίσματα για μια χώρα από το video. Αργότερα οι ίδιοι οι μαθητές βρίσκουν πληροφορίες για τη χώρα αυτή από το διαδίκτυο, από τη βιβλιοθήκη και κάνουν εργασίες για την ιστορία της ή παρουσιάζουν πολιτιστικά στοιχεία της. Άλλο παράδειγμα: στο μάθημα της μουσικής συζητούν για τα τραγούδια άλλων φυλών, τα τραγουδούν ή δημιουργούν ιστορίες σε σκετς.

Μπορούν να φτιάξουν μηνύματα και να επικοινωνήσουν με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο με συνομηλίκους τους ή με ένα οργανισμό ζητώντας περισσότερες πληροφορίες που αφορούν για παράδειγμα τη χώρα που έχουν για εργασία. Οι διάφορες πληροφορίες μπορεί να τύχουν συσχέτισης και σύγκρισης με γνώσεις, που παράγονται από άλλα μαθήματα όπως τη γλώσσα και την ποίηση, την περιβαλλοντική αγωγή, την ιστορία, τον πολιτισμό, τα μαθηματικά, το λαϊκό πολιτισμό και παράδοση.

Ένα ακόμη παράδειγμα στο μάθημα της γεωλογίας:
Οι μαθητές μελετώντας τη συμπεριφορά των ηφαιστειών και την κίνηση των τεκτονικών πλακών, πετυχαίνουν μια ουσιαστική πρόσκτηση γνώσεων καταλήγοντας σε πολλαπλά συμπεράσματα που αφορούν το γεωλογικό φαινόμενο

των σεισμών. Ταυτόχρονα οι μαθητές μαθαίνουν να αντιδρούν ψύχραιμα και σε πραγματικές συνθήκες σεισμών.

Η ίδια μεθοδολογία ακολουθείται και σε άλλα μαθήματα, για παράδειγμα στα μαθηματικά ή τη γλώσσα και αλλού. Έτσι λοιπόν είναι πολύ σημαντική η μεθοδολογία που χρησιμοποιεί το ολοήμερο δημοτικό σχολείο αφού στη βαθμίδα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι πολύ σημαντική η συνεργασία των μαθητών διαφορετικών ηλικιών υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, γιατί με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η ανάπτυξη κινήτρων για μάθηση και διεξαγωγή διαφόρων δραστηριοτήτων.

4. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ

Η βασική αρχή που διέπει το ολοήμερο σχολείο είναι ότι το παιδί, ό,τι έχει να μάθει το μαθαίνει κατά την ώρα του μαθήματος. Η μελέτη χρησιμοποιείται για εμπέδωση ή εργασίες, τις οποίες επιλέγουν τα παιδιά για περισσότερη πληροφορία και κατάρτιση και διασύνδεση με άλλα γνωστικά αντικείμενα. Όλα τα μαθήματα εμπενδώνονται από όλες τις δραστηριότητες του σχολείου. Τα παιδιά δουλεύουν μόνα τους αλλά και σε ομάδα και δραστηριοποιούνται μαθησιακά κι ο δάσκαλος δεν είναι απέναντι, είναι δίπλα, διευκολύνει και αναλύει, βοηθά τα παιδιά να λύσουν, τους αποδεικνύει που μπορεί να βρουν μια πληροφορία και καθοδηγεί την προσπάθεια και την αξιολογεί.

Το παιδί δεν έχει μόνο το δάσκαλο πηγή γνώσης, έχει πάρα πολλές πηγές γνώσης. Αντλεί από πάρα πολλά μέρη. Αυτή τη προσπάθεια καθοδηγεί ο δάσκαλος και βέβαια έχει την ευθύνη της κατανόησης από το παιδί. Πρέπει να σιγουρευτεί ότι το παιδί κατανοεί. Στο ολοήμερο δε χρησιμοποιείται η αποστήθιση εκτός από κάποια πράγματα που πρέπει να τα μάθουν οι μαθητές όπως είναι, για παράδειγμα η προπαίδεια, τα μέρη του λόγου κ.α.

Τα παιδιά εισηγούνται, ρωτούν, εξηγούν, παρουσιάζουν, συσχετίζουν, καλλιεργούν δηλαδή τη γνώση.

Στο ολοήμερο σχολείο καλλιεργείται η κρίση και μπαίνει σε λειτουργία ο εγκέφαλος. Σε κάθε τάξη επίσης, από την πρώτη μέχρι και την έκτη, μαθαίνουν τα παιδιά μια παροιμία μέχρι ένα απόφθεγμα ή ποιηματάκι. Με αυτό τον τρόπο τα παιδιά εσωτερικεύουν έτοιμες γλωσσικές δομές με πλούσιο περιεχόμενο και ποικιλία εννοιών.

Συνοψίζοντας, οι λόγοι μετάβασης στη νέα διδακτική πρακτική είναι σε γενικές γραμμές οι παρακάτω:

α. Δημιουργία μαθητών με ισχυρή αυτοαντίληψη, συναισθηματική σταθερότητα, κριτική και διαλεκτική ικανότητα καθώς και θετική διάθεση για συνεργασία χωρίς θρησκευτικές και πολιτισμικές προκαταλήψεις,

- β. δημιουργία συνθηκών για τη δια βίου ανανέωση γνώσεων και δεξιοτήτων,
- γ. η καλλιέργεια της ικανότητας κάθε ατόμου για κριτική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας,
- δ. η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής μέσα από την παροχή ίσων ευκαιριών και την καλλιέργεια κοινών στάσεων και αξιών,
- ε. η καλλιέργεια της συνείδησης του ευρωπαίου πολίτη με την ταυτόχρονη διατήρηση της εθνικής μας ταυτότητας και της πολιτισμικής μας αυτογνωσίας και
- στ. Η ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας και συλλογικότητας

5. ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ

Το πρόγραμμα των παιδιών περιλαμβάνει και νέα γνωστικά αντικείμενα, τα οποία δεν είναι για μια ολόκληρη χρονιά. Για παράδειγμα γίνονται μαθήματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος ή μαθήματα υγιεινής, ειδικά στα πρωτάκια, ενώ σε μεγαλύτερες τάξεις ακόμη και σε μαθήματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης.

Για τα μαθήματα αυτά χρησιμοποιούνται δυο με τρεις ώρες, μετά σταματούν και περνούν σε διαφορετικό θέμα. Τα παιδιά ό,τι έχουν να μάθουν, το μαθαίνουν μέσα στη τάξη. Στο ολόημερο σχολείο έχουν τη μελέτη, η οποία γίνεται μετά το φαγητό. Στο ολόημερο σχολείο τα παιδιά δεν έχουν να πάρουν ένα βιβλίο και να διαβάσουν ένα κεφάλαιο και να το μάθουν. Το βιβλίο χρησιμεύει μόνο για να ξέρει ο δάσκαλος τι περιεχόμενα πρέπει να δείξει στα παιδιά. Θα διδάξει πολύ περισσότερα από αυτά και συνδυαστικά.

Τα παιδιά πρέπει να μάθουν την αλφαβήτα και πρέπει να την μάθουν στέρεα. Να την αναγνωρίζουν, να την προφέρουν και να τη γράφουν. Γι' αυτό ο δάσκαλος θα πρέπει να δείξει τα γράμματα σε πάρα πολλές μορφές, σε αστείες απεικονίσεις. Θα βάλει τα παιδιά να φτιάξουν λέξεις, βάζοντας τα γράμματα σε σειρά ή σε ασκήσεις που θα μπορούν να τα αναγνωρίσουν και θα τους δώσει τη δυνατότητα να τις διορθώσουν μόνο τους έτσι ώστε να μπορέσουν να τα κατανοήσουν.

Στο μάθημα της γλώσσας, οι μεγάλες τάξεις επεξεργάζονται το θέμα ενός κειμένου. Θα πρέπει να το κατανοούν τα παιδιά από την ανάγνωση. Αργότερα θα το επεξεργαστούν είτε μόνοι τους είτε σε ομάδες.

Έπειτα εισηγούνται και βρίσκουν τις άγνωστες λέξεις και τις καταγράφουν. Αργότερα στη μελέτη τα παιδιά θα πρέπει με την οδηγία του δασκάλου να κάνουν προτάσεις και να πάρουν εργασία για το σπίτι.

Στα πιο μικρά παιδιά ο δάσκαλος δίνει το μήνυμα του κειμένου, ενώ αντίθετα τα πιο μεγάλα παιδιά το γράφουν από μόνοι τους στο τετράδιο της γλώσσας. Πρέπει να ξέρουν να δικαιολογήσουν το κάθε τι. Ο εγκέφαλος κάνει όλες τις εργασίες

κατανόησης, εμπέδωσης, συσχέτισης, αποκλεισμού, διαχωρισμού εννοιών. Τα παιδιά μαθαίνουν να βάζουν τίτλους στις παραγράφους ή μαθαίνουν να βάζουν τίτλο στο σύνολο του κειμένου. Μπορεί να φέρουν πληροφορίες για το συγγραφέα ή να αναλάβουν να διαβάσουν ένα άλλο έργο του. Να βρουν ομοιότητες ή διαφορές. Η σύνταξη είναι το θέμα σε όλες τις περιπτώσεις, για παράδειγμα «τι είναι το αντικείμενο»; Μπορεί να είναι λέξη, μετοχή, πρόταση ολόκληρη. Αυτό θα το μάθουν κατευθείαν με πρακτικούς τρόπους, ενώ τέλος μαθαίνουν δομικά πράγματα όπως το συντακτικό, που είναι δομική γνώση.

Στο μάθημα «εμείς και ο κόσμος», τα παιδιά μαθαίνουν πλέον για τη γειτονιά τους, την πόλη τους, φέρνουν πληροφορίες. Η κάθε τάξη διαθέτει κάποιες ώρες ώστε να μάθουν τα παιδιά καινούρια πράγματα, να συγκρίνουν και να βλέπουν πιο σύνθετα θέματα, όπως για παράδειγμα το οικοσύστημα σε σχέση με την Ελλάδα κ.α. Μετά το μάθημα για το οικοσύστημα και το περιβάλλον σειρά έχει η οικολογία. Ο δάσκαλος πρέπει να δώσει στοιχεία για την αγωγή ώστε να οδηγήσει το παιδί στη γνώση ενός συστήματος αξιών που αφορά το περιβάλλον, τη φύση, τη σχέση του με αυτή, με τους άλλους ανθρώπους, με το κοινωνικό και το φυσικό περιβάλλον κι αυτό να είναι αγωγή που του δημιουργεί ήθος.

Στο μάθημα της Φυσικής τα παιδιά του ολοήμερου σχολείου κάνουν μάθημα σε ένα εξοπλισμένο εργαστήριο που είναι σαν μικρό αμφιθέατρο. Ο δάσκαλος χωρίζει τα παιδιά σε ομάδες και τους δίνει τα υλικά για να κάνουν το πείραμα τους ενώ ο ίδιος βρίσκεται εκεί και παρακολουθεί μαζί με τα άλλα παιδιά. Ο δάσκαλος τους καθοδηγεί σε συζήτηση. Τα παιδιά διατυπώνουν προτάσεις και τις παρουσιάζουν στον πίνακα, ενώ ο δάσκαλος επιλέγει την καλύτερη.

Ένας άλλος τρόπος είναι να λειτουργήσουν τα παιδιά στη Φυσική όπως οι επιστήμονες, με την ίδια διαδικασία. Για παράδειγμα ο δάσκαλος παίρνει μαγνήτες, συνδετήρες, μπαλίτσες με χρυσόχαρτο, κομμάτια ξύλου κ.α. Τα παιδιά πρέπει να παίξουν με αυτά και να μιλήσουν γι' αυτά που παρατήρησαν.

Μέσα από υποθέσεις και προβληματισμό διατυπώνουν τα συμπεράσματα τους. Αυτά τα γράφουν στο τετράδιο και τα διαβάζουν. Στο ολοήμερο σχολείο η ομάδα αφού τα γράψει στο τετράδιο της, μετά σηκώνεται κάποιος και τα γράφει στο πίνακα και μετά ανοίγει το βιβλίο για να δει τους κανόνες.

Στο μάθημα της γεωγραφίας σε πρώτο επίπεδο μπορούμε να παρουσιάσουμε ένα βίντεο από την εκπαιδευτική τηλεόραση που να αναφέρεται για παράδειγμα στο σύμπαν, στους αστερισμούς, στους πλανήτες κ.α. Αργότερα ο δάσκαλος κουβεντιάζει γι' αυτά, με τα παιδιά και τους αναθέτει να βρουν περισσότερες πληροφορίες. Και οι πληροφορίες μπορούν να βρεθούν εκείνη τη στιγμή. Δηλαδή τα παιδιά μπορούν να πάνε στη βιβλιοθήκη, να πάρουν το υλικό και να το επεξεργαστούν. Στη συνέχεια ο δάσκαλος χωρίζει τα παιδιά σε ομάδες και αναλαμβάνουν να επεξεργαστούν ένα θέμα που τους δίνει ο δάσκαλος, για παράδειγμα μια Ήπειρο. Τους δίνεται ο απαιτούμενος χρόνος να τη δουλέψουν στο σπίτι. Θα μαζέψουν το κατάλληλο υλικό και θα συνεργαστούν.

Έπειτα τα παιδιά σε ομάδες παρουσιάζουν την εργασία τους στην τάξη και ο δάσκαλος αφιερώνει περισσότερες ώρες από μία, που είναι το μάθημα της γεωγραφίας, ανά βδομάδα ώστε όλα τα παιδιά να παρουσιάσουν τις εργασίες τους. Πρέπει ο δάσκαλος με τα παιδιά να παρουσιάσει όλο το υλικό, να συζητήσει με τα

παιδιά και να τα προβληματίσει. Έτσι τα παιδιά ξανασκέφτονται και καλλιεργούν την κρίση τους.

Στο μάθημα της μουσικής και της γυμναστικής ο εξειδικευμένος εκπαιδευτικός (μουσικός και γυμναστής) αναλαμβάνει τα παιδιά. Τα παιδιά πηγαίνουν στην αίθουσα της μουσικής. Εκεί μπορούν να τραγουδήσουν και να εκφραστούν μέσα από το τραγούδι. Κάθε φορά ο δάσκαλος-μουσικός μπορεί να αναφέρει ένα θέμα και είτε τα παιδιά να βρουν τραγούδια που να αναφέρονται στο θέμα αυτό, είτε να γράψουν και να συνθέσουν τα ίδια μια stroφή.

Για παράδειγμα, αν ο δάσκαλος-μουσικός βάλει στα παιδιά να ακούσουν νέγρικα τραγούδια, εκείνα με τη σειρά τους μπορούν να τραγουδήσουν ή να φτιάξουν παρόμοιες μουσικές. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να καταλάβουν τον τόνο, την αγωνία, τη θλίψη, τη χαρά των νέγων.

Στο μάθημα της γυμναστικής μπορούν να μάθουν χορούς ή να επιδοθούν σε κάποιο άθλημα υπό την επίβλεψη του γυμναστή. Μπορεί επίσης ο δάσκαλος-μουσικός να συνεργαστεί με το γυμναστή και η δραστηριότητα της μουσικής να μεταβεί στο χώρο της γυμναστικής.

Για παράδειγμα τα τραγούδια των νέγων, που ακούσανε τα παιδιά προηγουμένως, μπορεί να τα χορέψουν την ώρα της γυμναστικής. Μέσω της μουσικοκινητικής θα εμπεδώσουν ο,τι έμαθαν. Θα φτιάξουν ωραία μουσική, τα μισά παιδιά θα κάτσουν και τα άλλα θα χορεύουν, θα κάνουν κινήσεις ζωγραφίζοντας στον αέρα για παράδειγμα ένα γράμμα, το οποίο θα πρέπει να «ανακαλύψουν» τα υπόλοιπα παιδιά. Με αυτό τον τρόπο συνειδητοποιούν καλύτερα τα γράμματα λόγου χάρη.

Στο μάθημα της πληροφορικής τα παιδιά μεταφέρονται στην αίθουσα των υπολογιστών. Αφού κατεβάσουν πληροφορίες απ' το internet, θα αρχίζουν να μαθαίνουν να ζωγραφίζουν ή σε έτοιμα σχέδια να βάζουν χρώματα. Μπορούν να εμφανίζουν στους συμμαθητές τους για παράδειγμα πληροφορίες που τους αφορούν, όπως πολιτιστικά και εμπορικά κέντρα σημειωμένα με κάποιο χρώμα. Τα παιδιά λοιπόν εισάγονται στις νέες τεχνολογίες με τη μορφή της δυνατότητας, δηλαδή τα παιδιά μαθαίνουν συμβολοποίηση με κωδικούς χρωμάτων και μπαίνουν σε μια επιστημονική διερεύνηση.

Στο μάθημα των τεχνικών (αισθητική αγωγή) τα παιδιά μεταφέρονται στην αίθουσα αισθητικής. Εκεί μπορούν για παράδειγμα να φτιάξουν ένα γράμμα με ο,τι υλικό θέλουν. Μπορούν να κολλήσουν φασιλάκια που θα τα ζωγραφίσουν και να φτιάξουν το γράμμα αυτό. Ο δάσκαλος των τεχνικών κάνει μια έκθεση στη τάξη, με τα επιτεύγματα των παιδιών. Είναι τεράστιο κίνητρο για τα παιδιά. Θα φτιάξουν γράμματα, άρα θα τα εμπεδώσουν, θα καλλιεργήσουν δεξιότητες, θα ζωγραφίσουν, θα μάθουν και τα γράμματα. Όπως θα προχωρούν στην εκμάθηση, θα φτιάχνουν μια συλλαβή, μια λέξη και στο τέλος μια πρόταση. Είναι σημαντικό να βοηθά ο δάσκαλος τα παιδιά από τη μικρή ηλικία μέχρι την έκτη τάξη. Έτσι θα κάνει κτήμα το παιδί αρχικά τα αντικείμενα και αργότερα θα προχωρήσει σε αφηρημένες έννοιες.

Σε κάποια διδακτική ώρα θα ήταν σημαντικό να αφιερωθεί κάποιο μάθημα για την Ελλάδα. Σ'αυτό θα έπρεπε η κάθε ομάδα να αναλάβει να συλλέξει κάποιες

πληροφορίες. Άλλες ομάδες αναλαμβάνουν να δώσουν τα γεωφυσικά της Ελλάδας, άλλες τα πολιτιστικά, άλλες τα ιστορικά κ.α.

Όλα αυτά θα γίνουν στην τάξη την ώρα ενός άλλου μαθήματος. Τα παιδιά θα κάνουν ερωτήσεις και θα απαντούν. Θα φτιάχνουν ερωτήσεις ακόμη και συνδυαστικές και όταν κάτι δεν ξέρουν δε θα πρέπει να ανοίγουν το βιβλίο. Έτσι ο δάσκαλος αξιολογεί τα παιδιά και η εμπέδωση γίνεται μέσα από την αξιολόγηση. Αν κάτι τα παιδιά δεν το θυμούνται, τότε ο δάσκαλος το αναφέρει την επόμενη εβδομάδα συνδυάζοντας το με το επόμενο μάθημα.

6. Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Στο ολοήμερο σχολείο οργανικά τα μαθήματα είναι δίωρα. Όταν υπάρχει ένα μονώρο μάθημα για όλη τη βδομάδα παραμένει μονώρο. Η γυμναστική και η ξένη γλώσσα είναι μονώορα. Τα παιδιά βρίσκονται στην τάξη ενενήντα λεπτά, αλλά δεν κάθονται μόνο να ακούν. Δουλεύουν, σηκώνονται, πηγαίνουν στη βιβλιοθήκη, επιστρέφουν στην αίθουσα, όπου ο δάσκαλος καθοδηγεί την προσπάθεια και διευκολύνει τη μάθηση. Αποσαφηνίζει και υποδεικνύει τις πηγές. Ο δάσκαλος θα μιλήσει όταν τα παιδιά δεν μπορούν να οδηγηθούν όλα και αφού πρώτα έχουν και ξέρουν τι να ρωτήσουν κάθε φορά. Ανά 45 λεπτά αλλάζει ο δάσκαλος και στην τάξη μπαίνει άλλος δάσκαλος. Αν είναι μονώρο το μάθημα θα φύγει ο δάσκαλος ή θα τα πάρει ο άλλος δάσκαλος και θα τα πάει στο εργαστήριο. Τα παιδιά δε μαθαίνουν κεφάλαια αλλά ενότητες. Τη γνώση τη παίρνουν από το δίκτυο, τη βιβλιοθήκη, τα βιβλία, παιδαγωγικό υλικό κ.λ.π.

Τα παιδιά μεταξύ τους λειτουργούν ομαδικά. Τους αρέσει να μιλούν χαμηλόφωνα μεταξύ τους και να συνεργάζονται. Η ομάδα ενδιαφέρεται να έχει καλή επίδοση. Δε μιλά πάντα ένας από την ομάδα και πάντα εκ περιτροπής. Δεν έχει σημασία αν το βρήκε ο ένας ή ο άλλος μαθητής, θα το πει αυτός που είναι η σειρά του να το πει, πηγαίνοντας κυκλικά. Ένα παιδί λοιπόν, που ζει σε μια αυταρχική οικογένεια, δε μιλάει, δεν μπορεί να ρισκάρει και φοβάται μήπως κάνει λάθος, παίρνει πρωτοβουλία και εκφράζει τη γνώμη του ή τη γνώμη της ομάδας.

Τα παιδιά του ολοήμερου σχολείου δεν παίρνουν εργασία για το σπίτι. Για το σπίτι παίρνουν τα επιτεύγματα τους, τις εργασίες τους διορθωμένες, για να τις δουν οι γονείς τους.

Ως δουλειά για το σπίτι μπορούν να πάρουν μια εργασία ώστε να έχουν το χρόνο να την οριοθετήσουν και αν θέλουν να ζητήσουν τη βοήθεια της οικογένειας τους ή ακόμη μπορούν για κάποιο θέμα, που θα τους δώσει ο δάσκαλος, να πάρουν συνεντεύξεις από τη γιαγιά, τον παππού, το δήμαρχο, τον αστυνόμο κ.τ.λ. Όποιες άλλες εργασίες έχουν να κάνουν, τις κάνουν στο σχολείο.

Αν ένα παιδί δεν έχει καταλάβει κάτι, αυτό φαίνεται από τη μελέτη, χρειάζεται να μπει στη διαδικασία της «ενισχυτικής διδασκαλίας». Δηλαδή μαθήματα κατά τα οποία γίνεται προσπάθεια να καλυφθούν τα κενά μάθησης που έχουν τα παιδιά. Η ενισχυτική διδασκαλία δε γίνεται ποτέ από τον ίδιο το δάσκαλο, δηλαδή ο

δάσκαλος που διδάσκει το παιδί στα καθημερινά μαθήματα απαγορεύεται να του κάνει ενισχυτική. Ο δάσκαλος βοηθά τα παιδιά να βρίσκουν απαντήσεις και να μαθαίνουν. Στο ολοήμερο σχολείο, η διδασκαλία ουσιαστικά είναι να δημιουργηθεί κίνητρο στους μαθητές για μάθηση. Αυτό γίνεται αφού ο δάσκαλος χρησιμοποιήσει το παιδαγωγικό υλικό που υπάρχει.

Όσον αφορά τα βιβλία στο ολοήμερο σχολείο, τα παιδιά διδάσκονται τα ίδια βιβλία, όπως και στο «κοινό» σχολείο, με τη διαφορά ότι εδώ χρησιμοποιούνται πολλά εξωσχολικά βιβλία αλλά και παιδαγωγικό υλικό.

Στοιχείο βασικό στο ολοήμερο σχολείο είναι ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός. Κάθε τάξη έχει δικό της προτζέκτορα, τηλεόραση, βίντεο, χάρτες ιστορικούς και γεωγραφικούς των μαθημάτων που κάνει η τάξη. Μέσα στην τάξη υπάρχει επίσης η βιβλιοθήκη του δασκάλου, η οποία είναι πολύ μεγάλη και έχει χώρο να μπαίνουν και να κλειδώνονται, το παιδαγωγικό υλικό, τα cd-Rom και τα υλικά που χρειάζεται ο δάσκαλος. Αυτό που δεχρείάζεται στο ολοήμερο σχολείο είναι η έδρα. Στις τάξεις υπάρχει ένα μικρό τραπέζι να ακουμπάει την τσάντα του ο δάσκαλος και μια καρέκλα, όπου είναι πάντα στην άκρη, γιατί ο δάσκαλος βρίσκεται ανάμεσα στα παιδιά. Καθένα από τα εργαστήρια είναι εξοπλισμένο με τηλεόραση, βίντεο και κομπιούτερ.

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο του ολοήμερου σχολείου είναι η φύλαξη παιδιών. Τα παιδιά μπορούν να πάνε στο σχολείο από τις επτά το πρωί. Εκεί αναλαμβάνει κάποιος δάσκαλος να τα προσέχει ενώ αυτά παίζουν σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους με μαξιλάρια, μοκέτες και στρώματα.

Εκεί μπορεί ο δάσκαλος να τους διαβάσει ένα βιβλίο ή να παίξουν με το παιδαγωγικό υλικό. Ο δάσκαλος πρέπει να προσπαθήσει να δώσει στα παιδιά ασθητική. Όταν ένα παιδί είναι αδιάθετο μπορεί να μη συμμετέχει στο μάθημα. Αλλά μπορεί να ακούει, να παρακολουθεί και δεν απομονώνεται.

Ο δάσκαλος είναι υποχρεωμένος να παρακολουθεί τα παιδιά ώστε να μη συμβεί κάτι δυσάρεστο, γιατί περισσότερο θα αποβεί δυσάρεστο για τον ίδιο.

Στο ολοήμερο σχολείο αλλάζει όλο το σχολείο ως χώρος και ως εξοπλισμός, ως λειτουργία, ως αισθητική, τα πάντα.

Για παράδειγμα για μια σχολική μονάδα οι υπάρχουσες αίθουσες το προσδιορίζουν (εξαθέσιο, οκταθέσιο κ.τ.λ.). Απαιτούνται κι άλλες αίθουσες οι οποίες χρησιμοποιούνται για τις υπόλοιπες δραστηριότητες. Το ολοήμερο σχολείο λοιπόν, έχει μια βιβλιοθήκη-αναγνωστήριο, ενώ έχει και βιβλιοθήκη μέσα στην τάξη για τα μαθήματα της τάξης. Έχει εργαστήριο φυσικών επιστημών, καλλιέργειας δεξιοτήτων και εργαστήριο αισθητικής αγωγής. Έχει αίθουσα πληροφορικής, η οποία λειτουργεί και σε εσωτερικό δίκτυο αλλά είναι και συνδεδεμένη με τις άλλες μονάδες, έχει αίθουσα μουσικής και μουσικοκινητικής. Αυτό σημαίνει ότι ο εξοπλισμός είναι μοκέτα, μαξιλάρια και παιχνίδια. Έχει εστιατόριο ώστε τα μεσημέρια να τρώνε τα παιδιά. Έχει και αίθουσα για τις ξένες γλώσσες γιατί στο ολοήμερο σχολείο οι γλώσσες μαθαίνονται σε επίπεδα.

Εσωτερικά το σχολείο βάφεται όλο και οι αίθουσες έχουν ειδική μελέτη για τα χρώματα στα πιο μικρά και τα πιο μεγάλα ανάλογα με το τι είναι. Αν για

παράδειγμα είναι εργαστήρια ή κάποια άλλη αίθουσα. Δηλαδή για τα μικρά παιδιά της πρώτης και της δεύτερης τάξης, αν το σχολείο είναι ψιλοτάβανο, βάφουμε μια πλάτη μόνο και κάνουμε πάντα μια διχρωμία. Θα μπορούσαν επίσης οι κουρτίνες να είναι βαμβακερές, που είναι πιο υγιεινές για τα παιδιά.

Σε κάθε τάξη τα παιδιά είναι σε αतिकρυστά θρανία, κάθονται ή τέσσερα ή έξι, ανάλογα με τον αριθμό τους, φτιάχνουν μια σύγκλιση. Έτσι ελευθερώνεται πολύς χώρος. Εκεί μπορεί να μπει ένα καναπεδάκι με μαξιλάρια, όπου μπορούν να ξεκουράζονται τα παιδιά. Ακόμα και κάτω μπορεί να μπει μια τεράστια μοκέτα ώστε να κάθονται τα παιδιά και να παίζουν πιο άνετα.

7. ΛΟΓΟΙ ΘΕΤΙΚΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η διαθεματικότητα είναι ό,τι καλύτερο θα μπορούσε να υπάρξει για το Ολοήμερο Σχολείο και αυτό γιατί:

1. Τα παιδιά είναι κατά κανόνα κουρασμένα από τα μαθήματά τους τα πρωινά και συνήθως δεν έχουν διάθεση να καθίσουν ξανά στο θρανίο και να κάνουν κάτι το πνευματικό και να εκτελούν μηχανικά κάτι. Αυτό που προσφέρεται καλύτερα είναι η μάθηση με δραστηριότητες και η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών και προς τούτο προσφέρεται άριστα η μέθοδος project.
2. Τα παιδιά στα τμήματα του Ολοήμερου παρουσιάζουν ανομοιομορφία πολλές φορές ως προς την τάξη τους, την ηλικία τους, τα μαθήματα και τα ενδιαφέροντά τους. Για το λόγο αυτό είναι δύσκολο να δεθούν μεταξύ τους. Έτσι, παρουσιάζεται έλλειψη συνοχής της ομάδας, συγκρούσεις μεταξύ των παιδιών με όλα τα γνωστά προβλήματα. Η Διαθεματική προσέγγιση και η μέθοδος project δίνουν την ευκαιρία στα παιδιά να συνεργαστούν και να συνδεθούν μεταξύ τους κι έτσι τα βοηθά να περάσουν από την ατομικότητα, στη συλλογικότητα· δηλαδή, από το εγώ στο εμείς.
3. Δίνει την ευκαιρία επίσης να κατανεμηθούν οι εργασίες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα, την ηλικία και τις δυνατότητες των παιδιών. Επίσης ο δάσκαλος, ανάλογα με τους στόχους του, μπορεί να αναθέσει εργασία σε παιδιά της ίδιας ηλικίας ή αν θέλει να διδάξει τους μικρούς να μαθαίνουν από τους μεγάλους και τους μεγάλους να βοηθούν τους μικρούς, μπορεί να σχηματίσει μικτές ομάδες.

8. Ο ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Τρίτη χρονιά λειτουργίας των πιλοτικών ολοήμερων και το υπουργείο προχωρά στη διεύρυνσή τους. Εκτιμήθηκε και κρίθηκε, λοιπόν, το πρόγραμμα θετικά, ως πετυχημένο και διευρύνεται;

Τι διακυβεύεται άραγε; Τι ανάγκασε την επιστημονική επιτροπή (από κει που τάχα μελετούσε τα στοιχεία από τα πρώτα 30 σχολεία και έπαιρνε υπ' όψη της τις σοβαρές αντιδράσεις από επιστήμονες, γονείς και εκπαιδευτικούς) να τα δεκαπλασιάσει με συνοπτικές διαδικασίες;

Κάθε επιστημονική εγκυρότητα πήγε περίπατο μπροστά σε ένα αναπορρόφητο κονδύλι που θα μπορούσε να γίνει λεία μόνο αν παίρνονταν αποφάσεις για ολοήμερα μέσα στις επόμενες 20 μέρες.

Και τι δεν κάνουν για να εξασφαλίσουν τη συνοπτική συγκατάθεση όλων! Αρχικά προσπαθούν να προσεταιριστούν διευθυντές τάζοντάς τους παχυλές αμοιβές και bonus για τις επόμενες κρίσεις! Στους γονείς τάζουν σχολεία διαστημικά, ενώ στους δασκάλους τάζουν νέες θέσεις εργασίας ... άντε και μια τηλεόραση στην τάξη... Το τραγικό είναι ότι τάζουν αύξηση προσωπικού οι ίδιοι που κρατούν τα σχολεία της χώρας με 1100 κενά δασκάλων Νοέμβρη μήνα!... και που δυστυχώς κατάφεραν να βάζουν τους δασκάλους να δουλεύουν σε τάξεις των 30 παιδιών.

Πίσω από τη βιτρίνα

Υπάρχει όμως αυτή τη στιγμή η εμπειρία των 2 χρόνων εφαρμογής που δε μπορεί να αγνοηθεί. Αυτή η εμπειρία έχει αναδείξει σοβαρά **προβλήματα**. Έτσι έχουν εκδηλωθεί:

αντιδράσεις των γονέων που αποκρύπτονται. Οι αντιδράσεις αφορούν

- την εντατικοποίηση των παιδιών, τη φυσική τους κόπωση απ' το εξαντλητικό ωράριο, την έλλειψη ελεύθερου χρόνου

- την υποχρεωτικότητα του προγράμματος
- τη διαπίστωση ότι πρακτικά δεν κερδίζουν τίποτε αφού και τα απογευματινά μαθήματα των παιδιών συνεχίζονται (φροντιστήρια αγγλικών, άλλες δραστηριότητες) και το διάβασμα για την επόμενη μέρα γίνεται τελικά στο σπίτι, ιδιαίτερα για τους μαθητές των μεγάλων τάξεων

αντιδράσεις εκπαιδευτικών αφού

- βλέπουν τα παιδιά να ταλαιπωρούνται
- απειλείται το ωράριο με ελαστικοποίηση
- αναγκάζονται να κάνουν τους τραπεζοκόμους
- τους αποδίδονται ευθύνες όταν προκύπτουν ζητήματα (πχ. διαμαρτυρίες γονέων για ανεπαρκή προετοιμασία των παιδιών στο σχολείο)
- χρησιμοποιούνται ελαστικά συστήματα πρόσληψης (προσλήψεις ωρομισθίων με βιογραφικά απ' το Π.Ι.)
- υπήρξαν πολύμηνες καθυστερήσεις στην πληρωμή των ωρομισθίων (που έτσι κι αλλιώς αμείβονται πενιχρά) και στις υπερωριακές αποζημιώσεις των διευθυντών

προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής αφού ενώ γνωρίζουμε ότι οι υπάρχοντες χώροι στα σχολεία δεν καλύπτουν στοιχειώδεις ανάγκες θα πρέπει να εφευρεθούν πλήθος εργαστήρια για κάθε γνωστικό αντικείμενο και γωνίες χαλάρωσης στις υπάρχουσες αίθουσες

προβλήματα χρηματοδότησης αφού τα όποια κονδύλια διατίθενται "εφ' άπαξ" για κάποιον εξοπλισμό (ψυγεία, τηλεοράσεις κλπ) και δεν καλύπτουν τις λειτουργικές ανάγκες των σχολείων. (πχ. δεν έχουν προβλεφθεί χρήματα για τραπεζοκόμους, δεν έχει ληφθεί υπόψη ότι, αφού το σχολείο λειτουργεί επιπλέον ώρες, καίει περισσότερο πετρέλαιο, ρεύμα κλπ). Τα επιπλέον κονδύλια καλούνται

να τα καλύψουν βάζοντας βαθιά το χέρι στην τσέπη οι γονείς και η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Μύθοι και ιδεολογήματα

Στην πορεία επίσης καταρρίφθηκαν **οι μύθοι και τα ιδεολογήματα** που χρησιμοποιήθηκαν πριν από δύο χρόνια και πίσω από το ελκυστικό περιτύλιγμα των ρητορικών διακηρύξεων φάνηκε η σκληρή πραγματικότητα. Τα ιλουστρασιόν φυλλάδια παρουσιάζουν μια ωραιοποιημένη κατάσταση ότι το ολόημερο καλύπτει μια κοινωνική ανάγκη, την απασχόληση των παιδιών των εργαζόμενων γονέων, ότι εκσυγχρονίζεται η υλικοτεχνική υποδομή, οι διδακτικές μέθοδοι, εμπλουτίζεται το πρόγραμμα με νέα γνωστικά αντικείμενα και δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας.

Όμως

- γεννάται το ερώτημα: την **ανάγκη των εργαζόμενων γονέων** δεν την καλύπτει το διευρυμένο ωράριο που απασχολεί μόνο το 20% - 40% των μαθητών κάθε σχολείου; Εδώ ανοίγει κι ένα τεράστιας σημασίας ζήτημα για το αν το σχολείο πρέπει ν' ακολουθεί το ωράριο εργασίας των γονέων και αν τελικά αυτό είναι εφικτό. Επισημαίνουμε ότι ελάχιστοι είναι πλέον οι γονείς που εργάζονται στο κλασικό οκτάωρο, μετά την πλήρη ελαστικοποίηση του εργασιακού ωραρίου, όπως επιτάσσει η ασυδοσία της αγοράς
- **ο εξοπλισμός των σχολείων** (τηλεοράσεις, βίντεο, κλπ) εκβιαστικά τίθεται ως αντάλλαγμα για την αποδοχή του ολόημερου. Τα σχολεία έτσι κι αλλιώς έχουν ανάγκη εξοπλισμού και βελτίωσης των χώρων τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι πρέπει να γίνουν ολόημερα

- **τα νέα γνωστικά αντικείμενα** (ζωγραφική, χορός, υπολογιστές) υπάρχουν ή μπορούν κάλλιστα να ενσωματωθούν στο υπάρχον πρόγραμμα κι όχι με την προσθετική λογική που εισάγονται τώρα
- **οι νέες μέθοδοι διδασκαλίας**, που προτείνονται ως πανάκεια και που δεν είναι καθόλου νέες αλλά χιλιοειπωμένες (είναι νέα η μαθητοκεντρική μέθοδος, η ομαδοσυνεργατική, η ανακαλυπτική, είναι νέος ο Bruner;) αυθαίρετα επίσης συνδέονται με το ολόημερο. Και δεν είναι αλήθεια ότι υπάρχει μεγαλύτερη άνεση χρόνου για την εφαρμογή τέτοιων μεθόδων. Ο χρόνος είναι αυστηρά καθορισμένος, το πρόγραμμα υπερφορτωμένο με γνωστικά αντικείμενα. Αξίζει να πούμε ότι ακόμα και στα διαλείμματα έγιναν περικοπές για να γίνει πιο παραγωγικός κι αυτός ο χρόνος.
- Το σχολείο ήταν και παραμένει **ταξικό, αυταρχικό** κι αυτό δεν αλλάζει με την παράταση του χρόνου. Η αλλαγή του χαρακτήρα του απαιτεί μια άλλη φιλοσοφία και δεν έρχεται με πιλοτικά προγράμματα του υπουργείου.
- **Οι νέες θέσεις εργασίας** στα ολόημερα (σημειώνουμε ότι ήδη φέτος μειώθηκαν δραστικά σε σχέση με τα δύο προηγούμενα χρόνια) έχουν κλαπεί από το δημόσιο σχολείο με τις συμπιύξεις τμημάτων, τα κενά κλπ.

Νέος τύπος μαθητή;

Ταυτόχρονα άνοιξε μια μεγάλη συζήτηση που αφορά στις **παιδαγωγικές - ψυχολογικές παραμέτρους** του ιδιότυπου αυτού εγκλεισμού. Συχνά συναντάμε άρθρα επιστημόνων σε εφημερίδες και περιοδικά, που επισημαίνουν τους κινδύνους της σχολειοποίησης, τον αναντικατάστατο ρόλο της οικογένειας κλπ. Ο ελεύθερος χρόνος του παιδιού βλέπουμε να ισοπεδώνεται Η ανάγκη για

ξεκούραση, παιχνίδι, κοινωνικές συναναστροφές μέσα κι έξω απ' την οικογένεια να αγνοείται.

Βέβαια όλα αυτά δεν είναι πρωτοτυπία του ολοήμερου. Αυτή είναι η καθημερινή ζωή των περισσότερων παιδιών και το ολοήμερο τρέχει στρεβλά να ακολουθήσει. Πρωτοτυπία του είναι όμως ο εγκλεισμός και η υποχρεωτικότητα.

Στην "κοινωνία της γνώσης" ανάγκες και δικαιώματα αποτελούν εμπόδιο.

Στόχος είναι:

- η δημιουργία ενός **νέου τύπου μαθητή**, στα πρότυπα ενός νέου τύπου εργαζόμενου, που ως ενήλικας θα είναι "ικανός" ν' αλλάξει 6-7 δουλειές στη ζωή του, "ικανός" να δουλεύει αδιαμαρτύρητα από το πρωί ως το βράδυ. Αυτό επιδιώκεται να εσωτερικευτεί από το παιδί από την ηλικία των 3 χρόνων.
- η δημιουργία ενός νέου τύπου εκπ/κου, ευέλικτου, που θα είναι "ικανός" άκριτα να εφαρμόζει "καινοτομίες", όταν καλείται, και να ξεχάσει "παρωχημένες" αντιλήψεις για δικαιώματα, κεκτημένα και ανάγκες. Για το σκοπό αυτό έχουν επιστρατεύσει και δεοντολογίες των αρχών του προηγούμενου αιώνα, ψευτοδιλήμματα του τύπου επάγγελμα - λειτούργημα και άλλα γραφικά..
- η δημιουργία ενός **νέου τύπου σχολείου**, ευέλικτου στις απαιτήσεις της αγοράς, που θ' ανοίξει τις πόρτες του στους ιδιώτες και θα τις κλείσει στις πραγματικές μορφωτικές και κοινωνικές ανάγκες των εργαζόμενων και των παιδιών τους

Σήμερα

- Παρά τα σοβαρά προβλήματα που έχουν προκύψει, και που προσπαθήσαμε να αναδείξουμε παραπάνω, επιχειρείται η διεύρυνση της

εφαρμογής του προγράμματος του ολοήμερου και επιβεβαιώνεται για μια ακόμη φορά ο **αυταρχισμός και η αλαζονεία της εξουσίας**.

- Επισημοποιείται η **οικονομική "συνδρομή" των Ο.Τ.Α.** Έχουμε το παράδειγμα δήμου που επέβαλε ανταποδοτικά τέλη στους δημότες του γι' αυτό το σκοπό. Ήδη δήμοι ή γονείς έχουν αναλάβει πολλά από τα λειτουργικά έξοδα των ολοήμερων (τραπεζοκόμους κλπ). Φαίνεται καθαρά ποιοι θα πληρώσουν το "νέο" σχολείο. Επισημαίνουμε τον κίνδυνο, όταν διάφοροι φορείς χρηματοδοτούν να ζητήσουν να αναμειχθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία με στρεβλό τρόπο (πχ. μέσα από προσλήψεις και αξιολογικές κρίσεις)

- Στις διάφορες "ενημερωτικές" συναντήσεις καλούνται μόνο οι **διευθυντές**. Για να τους προσεταιριστούν τάζουν πριμ και μόρια για τις επόμενες κρίσεις.

- Σε πρόσφατη συνάντηση στελεχών, εκπρόσωπος του υπουργείου ανέφερε ότι από του χρόνου σχεδιάζουν ένα **ωράριο λάστιχο** χωρίς περιορισμούς στην άφιξη και αποχώρηση με 30 ώρες παρουσία την εβδομάδα (Μέσα στο 30ωρο σκοπεύουν να εντάξουν το διδακτικό μας ωράριο και κάποιες άλλες μη διδακτικές δραστηριότητες, όπως ίσως απασχόληση και σίτιση).

- Οι προγραμματικές κατευθύνσεις είναι ανατριχιαστικά σαφείς ως προς τον τρόπο που αντιμετωπίζεται το ωράριο εργασίας μας, αλλά και οι ώρες "χαλάρωσης" των παιδιών:
"Η διδασκαλία των υπόλοιπων γνωστικών αντικειμένων κορμού μπορεί να προγραμματίζεται σε γενικές γραμμές κατά την 3η και 4η διδακτική ώρα, αλλά ορισμένες ημέρες της εβδομάδας να προγραμματίζεται και για το απόγευμα, οπότε και θα συνδυάζεται με κάποια δραστηριότητα, στην οποία

θα καλούνται να συμμετέχουν ενεργά οι μαθητές, παραμένοντας έτσι σε ετοιμότητα και εγρήγορση".

Σήμερα

Καλούνται οι σύλλογοι διδασκόντων να αποφασίσουν αν επιθυμούν το σχολείο τους να γίνει ολόημερο, με ελλιπή ενημέρωση για την εμπειρία που προηγήθηκε.

Θεωρούμε ότι η απάντηση των συλλόγων πρέπει να είναι όχι, γιατί:

- **οι εργαζόμενοι γονείς** καλύπτονται από τα τμήματα διευρυμένου ωραρίου
- γιατί υπάρχουν **ψυχολογικές παρενέργειες** απ' την παραμονή όλων των παιδιών στο σχολείο μέχρι αργά το απόγευμα
- γιατί θα υπάρξουν σοβαρές παρενέργειες με τη λήξη της **χρηματοδότησης** του προγράμματος
- γιατί υπάρχει κίνδυνος **επιδείνωσης των εργασιακών σχέσεων** των εκπαιδευτικών

γιατί ο υποσχόμενος εξοπλισμός είναι **αναγκαίος για κάθε σχολείο**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αξιωματικά λοιπόν, πρέπει να πούμε ότι ο εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης είναι αδιαμφισβήτητη ανάγκη. Όταν όλα αλλάζουν γύρω μας δεν μπορούμε να επιμένουμε σε αγκυλωμένες δομές. Από την άλλη μεριά δεν μπορούμε να

ανατρέπουμε τα πάντα χωρίς πειστική επιχειρηματολογία. Και επειδή η αλήθεια δεν είναι ούτε μαύρη ούτε άσπρη, χρειάζεται μεγάλη προσοχή στο βηματισμό του εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού συστήματος, χωρίς αφορισμούς και μονομερείς αποφάσεις, αλλά με συνευθύνη των μερών που εμπλέκονται.

Η Ελληνική παιδεία λοιπόν έχει ανάγκη τη μεταρρύθμιση. Δεν μπορεί να μείνει πίσω από την πρωτοπορία, ούτε πίσω από τα μηνύματα των καιρών. Μια μεταρρύθμιση όμως η οποία στο βαθμό που έχει επιχειρηθεί, χρειάζεται άμεσες διορθωτικές αλλαγές, με βάση το αξίωμα ότι η παιδεία έχει από τη φύση της ουμανιστικό χαρακτήρα, γεγονός το οποίο δεν έχει σχέση με την οικονομιστική και προγραμματομανιακή αντιμετώπιση της. Μια παιδεία που πρέπει να συνθέεται μέσα από έναν ειλικρινή διάλογο. Με απόλυτη κατανόηση του ρόλου των διοικούντων και των διοικούμενων. Γιατί η ευθύνη επιμερίζεται σε όλους και η σωστή επιλογή στο σταυροδρόμι αφορά τη νεολαία μας, το μέλλον μας για το οποίο ο ελληνικός λαός έχει πληρώσει πανάκριβα.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΟΛΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

πληροφορική

θεατρικό παιχνίδι

εικαστικά

χορός

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- # ΜΑΝΩΛΗΣ ΛΑΝΑΡΗΣ., ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ/ΙΟΥΝΙΟΣ 2004, «ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΑ, ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕΤΩΣ», ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ», ΤΕΥΧΟΣ 71-72.

- # ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Ξ., (2001), «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ», ΘΕΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ, ΤΕΥΧΟΣ 14.

- # ΣΤΑΜΑΤΗΣ Ν. ΑΛΑΧΙΩΤΗΣ., «ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΜΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ», ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ».

- # ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΡ.-ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ ΑΧ.-ΜΟΡΑΛΗ ΣΠ. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Κ. (2001), «ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΑ ΠΙΛΟΤΙΚΑ ΟΛΟΗΜΕΡΑ ΣΧΟΛΕΙΑ», ΣΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ, ΥΠΕΠΘ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, ΑΘΗΝΑ

- # ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΜΑΡΙΑ ΤΖΑΝΗ.

- # ΠΑΠΑΣ ΑΘΑΝ., (2001), «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ», ΣΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ, ΥΠΕΠΘ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, ΑΘΗΝΑ

- # ΘΕΟΦΙΛΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, (1997), «ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ»

- # www.sociology.gr

- # www.paroutsas.jmc.gr

✚ ΒΡΕΤΤΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ.,(2001), «ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ»: ΟΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ», ΣΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ», ΥΠΕΠΘ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, ΑΘΗΝΑ.

✚ ΠΥΡΙΩΤΑΚΗΣ Ι.,-ΧΑΝΙΩΤΑΚΗ Ν.- ΘΩΙΔΗΣ Ι.(2001), «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ», «ΝΕΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ», ΣΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ», ΥΠΕΠΘ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, ΑΘΗΝΑ.

✚ ΠΥΡΙΩΤΑΚΗΣ Ι.,-ΑΛΙΤΕΝΤΖΟΥ ΟΛ. (2001), «Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΑΣΗ», ΣΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ», ΥΠΕΠΘ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, ΑΘΗΝΑ.

✚ ΒΙΤΣΙΛΑΚΗ Χ.(2001), «ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ», ΣΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ», ΥΠΕΠΘ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, ΑΘΗΝΑ.

✚ www.oloimero.gr

✚ ΒΟΥΡΒΟΥΛΗΣ Γ.(2001), «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ»: ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ (Α'), ΘΕΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ, ΤΕΥΧΟΣ 14.

✚ www.paremvasis.gr

✚ <http://11dim-veroias.ima.sch.gr>

✚ <http://www.patris.gr>

ΠΗΓΗ:ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΑΤΡΙΣ
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΑΡΘΡΟΥ: ΠΑΤΡΙΣ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΡΘΡΟΥ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΝΕΑ

✚ <http://piera.forthnet.gr>

✚ www.pi-schools.gr

✚ www.ipepth.gr

✚ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ, ΤΕΥΧΟΣ 7, ΥΠΕΠΘ-Π.Ι., ΑΘΗΝΑ 2002

✚ ΧΑΤΖΗΔΗΜΟΥ Δ.-ΤΑΡΑΤΟΡΗ ΕΛ.(2001), «Η ΟΜΑΔΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ», ΣΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ», ΥΠΕΠΘ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, ΑΘΗΝΑ.

✚ ΠΥΡΙΩΤΑΚΗΣ Ι.(2001), «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ, ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ», ΣΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ «ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ», ΥΠΕΠΘ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, ΑΘΗΝΑ.

✚ ΗΛΙΑΣ ΜΑΤΣΑΓΓΟΥΡΑΣ, «Η ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΝΩΣΗ», ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ, ΑΘΗΝΑ 2004.

✚ ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., ΕΡΓΟ: ΣΕΠΠΕ, ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ, ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 1999.